

INBJUDNING

TILL DEN HÖGTIDLIGHET

HVARMED

PROFESSORN I STRAFFRÄTT OCH JURIDISK ENCYKLOPEDI

VID LUNDS UNIVERSITET

FIL. DR. JUR. UTR. KAND.

JOHAN CARL WILHELM THYRÉN

KOMMER ATT I EMBETET INSTÄLLAS

AF

UNIVERSITETETS REKTOR.

MED DENNA INBJUDNING FÖLJER EN SKRIFT:

PER BRAHE D. Ä:S FORTSÄTTNING AF PEDER
SVARTS KRÖNIKA

II

UTGIFVEN AF O. AHNFELT.

LUND 1897,

BERLINGSKA BOKTRYCKERI- OCH STILGGJUTERI-AKTIEBOLAGET.

Envoi de la Bibliothèque de l'Université Royale de Lund.

Année scolaire 1896/97.

- Lunds Universitets Årsberättelse 1895—96.
Af universitetets rektor. Lund 1896.
4:o. 46 sidd.
- Inbjudning till den högtidlighet, hvarmed
professorn i straffrätt och juridisk en-
cyklopedi J. C. W. Thyrén kommer
att i embetet inställas, af universitetets
rektor. — Per Brahe d. ä:s fortsättning
af Peder Svarts krönika. II. Utgifven
af O. Ahnfelt. Lund 1897. 4:o (sidd.
1—6 + 35—91).
- [Berggren, S.], Om Cyperaceerna. In-
bjudning till ... filosofie doktorspro-
motion ... den 31 Maj 1897. Af pro-
motor. Lund 1897. 4:o. 23 sidd.
- Index scholarum quæ in Regia Academia
Lundensi per semestre autumnale anni
MDCCCXCVI et vernale anni MDCCCXCVII
habebuntur. Lundæ 1896. 4:o. 13 sidd.
- Föreläsningar och öfningar vid Kungl. Uni-
versitetet i Lund. Hötterminen 1896.
Lund 1896. 4:o. 17 sidd.
- . Vårterminen 1897. Lund
1897. 4:o. 17 sidd.
- Ahlfvengren, F. E., Bidrag till känne-
domen om Compositéstammens ana-
tomiska byggnad. Akad. afhandl. Lund
1896. 4:o. 86 sidd.
- Andersson, Th., Den inre omflyttningen.
I. Norrland. Akad. afhandl. Malmö
1897. 8:o. (2 +) 59 + xxv (+ 1) sidd.
- Bengtsson, S., Studier öfver insektlarver.
I. Till kännedom om larven af Phala-
crocera replicata (Lin.). Akad. afhandl.
Lund 1897. 4:o. 102 (+ 7) sidd. + 4 pl.
- Boheman, M., Om bruket af konjunk-
tiven hos Gonzalo de Berceo. Ett bi-
drag till kännedom om spanska
språkets historiska syntax. Akad. af-
handl. Stockholm 1897. 8:o. iv +
112 sidd.
- Boström, G., Kritisk jemförande fram-
ställning af Kants och Schopenhauers
etiska grundtankar särskildt med hän-
syn till deras frihetslära och moral-
princip. I. Kritisk framställning af
Kants frihetslära. Akad. afhandl. Lund
1897. 4:o. 104 sidd.
- Ekedahl, W., Studier öfver egoismen och
altruismen i Herbert Spencers etiska
system. Akad. afhandl. Lund 1897.
8:o. 107 sidd.
- Grönwall, K. A., Öfversikt af Skånes
yngre öfversiluriska bildningar. Akad.
afhandl. Stockholm 1897. 8:o. 57 sidd.
+ 2 pl.
- Kock, E. A., The English relative pro-
nouns. A critical essay. [Akad. af-
handl.] Lund 1897. 4:o. x + 92 +
2 sidd.
- Lundvall, C. F., Svafvelsyrans samman-
satta eterarter och deras användning
för framställandet af amin-, sulfon- och
seleninbaser. Akad. afhandl. Lund
1897. 8:o. 100 sidd.
- Malmström, O., Nils Bielke såsom gene-
ralguvernör i Pommern 1687—1697.
Akad. afhandl. Lund 1896. 8:o. 185 sidd.
- Mortensen, J., Profandramat i Frankrike.
Akad. afhandl. Lund 1897. 8:o. x +
229 sidd.
- Psilander, A. A., Observations des étoiles
jusqu' à la 7:ième grandeur qui se
trouvent dans la zone entre 35° et
40° de déclinaison boréale, aussi bien
que déduction de leurs positions moy-
ennes et de leurs mouvements propres
pour l'époque et l'équinoxe de 1875,0.
P. 1. Dissert. Lund 1897. 4:o. xii
+ 92 sidd.
- Rodhe, G. E., Transitivity in modern
English. I. [Akad. afhandl.] Stockholm
1897. 8:o. 2 + 117 sidd.

Sandberg, A., Kondensationsprodukter af amidosyror med xylolsulfonklorid. Akad. afhandl. Lund 1896. 8:o. 34 sidd.

Strömberg, J. D., Undersökningar i läran om själ och kropp enligt identitets-hypotesen eller parallelteorien. Akad. afhandl. Lund 1897. 8:o. iv + 131 sidd.

Wallengren, H., Studier öfver ciliata infusorier. II. Akad. afhandl. Lund 1895. 4:o. 77 sidd. + 4 pl.

Wimarson, N., Sveriges krig med Tyskland 1675—1679. Akad. afhandl. Lund 1897. 8:o. xi + 328 (+ 1) sidd. + 5 kart. o. pl.

Den lärostol, som i öfvermorgon på sedvanligt sätt tillträdes af sin nye innehafvare, har, helst i sin nuvarande omfattning, ingen lång historia vid Lunds Universitet. En särskild lärostol i straffrätt har juridiska fakulteten först 1842 fått sig tilldelad — då till de två förutvarande professurerna, af hvilka för öfrigt den ena blott var några få år gammal, lades ytterligare två nya — men den stannade i verkligheten ännu länge på papperet. Sedan den nämligen tvenne gånger varit till ansökning kungjord, inställdes genom k. bref af den 10 Sept. 1846 tills vidare alla åtgärder för dess tillsättande. Genom kungl. bref af den 27 Mars 1852 bestämdes, att den professur i laghistoria, hvars dåvarande innehafvare var Carl Johan Schlyter, skulle efter hans afgang omfatta jemte laghistoria äfven kriminalrätt. Genom ett senare bref af den 10 Nov. 1876, utfärdadt efter Schlyters afskedstagande, bestämdes emellertid att professuren skulle tills vidare hafva till läroämnen kriminalrätt och romersk rätt. Från 1852, eller egentligen taladt alltsedan 1844, hade undervisningen i straffrätt, hvilket läroämne sålunda alltjemt saknade egen målsman, uppehållits af någon af fakultetens adjunkter. Romersk rätt förelästes sedan v. t. 1876 jemte kriminalrätt af d. v. adjunkten Pehr Assarsson, som 1877 utnämndes till professor i dessa båda läroämnen och den 1 Febr. 1878 installerades i embetet. I samband med adjunktsinstitutionens ombildning föreskref k. brefvet af den 1 Juni 1877 att tvenne e. o. professorer skulle tillhöra juridiska fakulteten, vidare blef i bref af den 26 Juli 1878 förordnad, att den af de nyinrättade e. o. professurerna, om hvars tillsättande föreskrift tidigare blifvit meddelad, skulle omfatta romersk rätt och rättshistoria. Härjemte förordnades att professorn i kriminalrätt skulle i stället för romersk rätt öfvertaga juridisk encyklopedi och det är således först detta bref, som gifvit lärostolen dess nuvarande omfattning.

E. o. professuren i romersk rätt och rättshistoria fick den 14 Jan. 1880 sin förste innehafvare. Den andra e. o. professuren inom fakulteten blef först den 1 Maj 1891 tillsatt.

Efter en längre tids sjuklighet, som i förtid bröt hans kraft och beröfvade fakulteten en framstående lärareförmåga, afled professor Assarsson den 3 Maj 1894 — några få dagar efter det en annan af de juridiska lärostolarna, i stats- och processrätt, genom innehafvarens fränfälle lemnats tom.

Under större delen af den tid professuren i straffrätt och jur. encyklopedi stått ledig, har undervisning och examination i dessa läroämnen upprätthållits af Doc. H. Antell.

Den 20 November 1896 utnämndes e. o. professorn i Romersk rätt och rättshistoria D:r J. C. W. Thyrén till professor i straffrätt och juridisk encyklopedi, efter att ensam ha varit uppförd på det underdåniga förslaget. Den lärostol han sålunda nu lemnat hade han för icke lång tid sedan intagit, ty den 17 Mars 1894 var det som dåvarande docenten i historia D:r J. Thyrén som e. o. professor öfvergick till juridiska fakulteten. Det var för öfrigt icke inom historien som D:r Thyrén först utöfvat akademisk lärareverksamhet utan i teoretisk filosofi, i hvilket läroämne han erhöll sitt första docentförordnande.

Denna redan tillryggalagda akademiska lärarebana, som i viss mån återkallar forna akademiska förhållanden, vittnar om en mindre vanlig mångsidighet och spänstig viljekraft, som icke ryggat tillbaka för nya uppgifter. Universitetet kan också med rätta hoppas att prof. Thyréns begåfning och kunskaphåg på en lärareplats, tidigare än vanligt uppnådd och som icke i likhet med de föregående blott är en genomgångsplats, skola göra sig gällande på ett för vetenskapen och den studerande ungdomens utbildning fruktbringande sätt.

Om sin föregående lefnad, har Professoren Thyrén meddelat följande uppgifter:

Jag är född i Lund den 6 April 1861. Föräldrar: d. v. präbende-komministern i Hellestad, sedermera kyrkoherden i Raflunda och Brösarp, Hans Hansson Thyrén och Anna Maria Helena Schlyter. Jag inskrefs H. T. 1869 i Lunds privata elementarskola och H. T. 1871 vid Lunds högre allmänna läroverk, der jag den 3 Juni 1878 aflade mogenhetsexamen. Den 9 Sept. 1878 inskrefs jag såsom student vid Lunds universitet, der jag aflagt följande examina: ¹²/₁₂ 1878 ex. st. lat. p. g. ph.; ¹⁵/₁₂ 1879 fil. kand. ex.; ¹⁴/₁₂ 1882 och ²⁹/₅ 1885 fil. lic. ex. (i teoretisk filosofi, praktisk filosofi, estetik med konst- och litteraturhistoria samt historia); ¹/₃ 1892 kompl. af fil. kand. ex. samt ¹⁴/₁₂ 1892 jur. utr. kand. ex. Efter ett den 26 Maj 1883 aflagdt disputationsprof i teoretisk filosofi promoverades jag den 31 i samma månad till filosofie doktor och förordnades ⁷/₈ s. å. till docent i samma ämne. Den 31 Maj 1886 för-

ordnades jag till docent i historia; förestod V. T. 1889 (delvis) e. o. professorsembetet i historia och statskunskap; utnämndes den 17 Mars 1894 till e. o. professor i romersk rätt och rättshistoria; förestod H. T. 1896 professors-embetet i straffrätt och juridisk encyklopedi samt utnämndes ²⁰₁₁ s. å. till professor i sistnämnda ämnen.

Af befattningar och uppdrag utanför universitetet må nämnas, att jag den 25 April 1888 utnämndes till lektor i historia och geografi samt modersmålet vid Linköpings högre allmänna läroverk, från hvilken befattning jag emellertid den 30 nästföljande Maj uppå ansökan erhöll afsked; att jag från och med H. T. 1888 till och med V. T. 1895 var förordnad till föreståndare för den teoretiska profårskursen vid allmänna läroverket i Lund; samt att jag år 1893 innehade åtskilliga förordnanden af Kungl. Hofrätten öfver Skåne och Blekinge, dels att förvalta häradshöfdingeembete, dels att hålla urtima ting för ransakning med häktad person.

Jag kallades ¹⁹₆ 1890 till medlem af "Société d'histoire diplomatique" i Paris; ²⁰₃ 1894 af "De Skånska landskapens historiska och arkeologiska förening" i Lund; samt 1895 af "Union internationale de droit pénal".

Bortsedt från kortare studier i utländska bibliotek, har jag å nedannämnda tider och ställen idkat långvarigare arkivstudier: 1880 och 1881 i Wien; 1884 och 1885 i Köpenhamn; 1886 i Paris, London och Berlin; 1887 i Berlin; 1889 i Berlin och Wien; 1890 i Paris och London; 1891 i Neapel.

Af trycket har jag utgifvit följande vetenskapliga arbeten:

Kritisk framställning af Herbert Spencer's "Principles of Psychology", Lund 1883; Den första väpnade neutraliteten: I Lund 1885; II Lund 1886; Verldsfreden under Napoleon, Lund 1887; Culpa legis Aquiliæ Lund 1893; Makes gäld I—II ib. s. å.; Abhandlungen aus dem Strafrechte und der Rechtsphilosophie: I Bemerkungen zu den kriminalistischen Kausalitätstheorien, Lund 1894; II Über Dolus und culpa, Lund 1896; Förfalskningsbrotten, Lund 1895.

Sitt nya embete kommer professor THYRÉN att i öfvermorgon tillträda med en offentlig föreläsning om *Brottslighetens sammanhang med sociala missförhållanden*.

Då vi icke vid detta tillfälle kunna påräkna närvaron af Universitetets högt vördade Kansler, f. d. Statsrådet, Riddaren och Kommendören af Kongl. Maj:ts Orden, Stor-Officeren af Franska Hederslegionen Juris Doktorn Herr

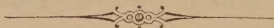
PEHR JACOB v. EHRENHEIM, anhåller jag vördsammast, att Universitetets Prokansler, Biskopen i Lunds Stift, Kommendören med Stora korset af Kongl. Nordstjerne Orden, Teol. Doktorn och Fil. Jubeldoktorn Herr WILHELM FLENSBURG behagade anförä denna akademiska festlighet, till hvilken Universitetets forne och nuvarande Lärare och Tjenstemän, den Studerande Ungdomen samt Lärosätets öfriga i staden närvarande Gynnare och Vänner vördsamt och vänligen inbjudas.

Samlingen sker i det större Akademiska Konsistoriets Sessionsrum Måndagen den 1 Februari kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m. och afgår processionen derifrån kl. 11 f. m. till Universitetets Aula.

För Damer, som önska närvara vid högtidligheten, öppnas Aulans galleri kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

Lund den 30 Januari 1897.

Aug. Quennerstedt.

PER BRAHE DEN ÄLDRES

FORTSÄTTNING AF

PEDER SVARTS KRÖNIKA

UTGIFVEN

AF

OTTO AHNFELT

II.

LUND 1897

BERLINGSKA BOKTRYCKERI- OCH STILGJUTERI-AKTIEBOLAGET

Per Brabes krönika för åren 1542—1560.

[*Anno 1542.*] ¹⁾ Emott Pingersdagens tid fick konungen förstå ²⁾ thidende, att Niels Dacka hade giffuit sig thill skogen och war starck thil 10 ³⁾ personer, och endoch att jngen huareken wtaff ricksens råd eller annan thänckte, att the skulle haffua nåkott på sig, lickeuel thog konungen thett inted wäl wid sigh, wtan sade, man skulle göra ther något ått och förekomma yttermera fara i thid och i tima. Wid pass 8 dagar ther efter kom annatt bud ifrå Calmare, så att Dacken hade försterckt sig mehra ähn thill 100 man, och tå hade han slagitt 2 konungens fougter ihiäll i Rysby, nembligen Niels Larson, ehn af adelen, och Peder Ösgötte i Mora, och samma natten lupu the tädan wid 16 eller 18 stora milar in i Konge heradt thill en kyrkio hette Leena wpå ehn söndag thidelig, att the woro ther om messe thid, och fune ther Smålandz Måns Person och ehn hette Måns Holm, the ther gåffuo sig flugz wndan them in i sackerstigen med theras thienare, förhulle sig ther ine, så lenge the finge dagtingan för sig, huilkit gick så thill, att efter the förnumo, at thett wproriske partij hade 2 höfuidzmän för sig, nembligen Niels Dacke och lille Jösse, som war ehn Bleckingz far ⁴⁾, tå lätte the sigh förnima att the wille giffua sig fångna i lille Jösse's händer, om han wille stå them för lif ⁵⁾ och loffuade them thett på ähra och häder, thy the wiste, at han war något ährugerigh och icke en mördare såsom Dacken war, plegade och altid hålla sin ord. Thett behagade lille Jösse wäll, och sade at han wille berådfråga med the andra, såsom han och giorde, och besporde sig med Dacken, huad han skulle giffua them för swar. Så sade Dacken, at han skulle giffua them god swar och lofua them gått ⁶⁾ så lenge the finge them tädan ther de wåro; sedan wille the fuller få

råd med them. Tå sade lille Jösse: jngalunda sså; wille han endeliga schiuta
 156. them ihiel, tho måtte han thett giöra förähn man lofuade them något gått på
 heder och ähra, och ther wtöffuer skiutta them ihiell, thett wore ett oredeliggitt
 stycke, och kunde sidan aldrig någon redelig man thro dem om någett gått.
 Der wpå sade Dacken lille Jösse thett thill, efter han kunde inted wtan fara
 få them wtaff thett hualfued, så måtte han sei ja them säckerhett ⁷⁾ thill, att
 han måtte stå them för lifff och sundhet; ther med gich lille Jösse thill sac-
 kerstidören, så öppnade the dören och ginge med honom. Såsom the kommo
 thå wtt på kyrkegården med lille Jösse, bad Niels Dacke alla sina piltar
 hacka wp och achtad skiutta them ihiäll. Tå lille Jösse thet såg, språng han
 och thill sina piltar och bad them i lijeka måtto haka wp och sade så til
 Niels Dacke: "Wiltu wara hållen för ehn erlig kar, så holtte wppe, så frampt
 thu wilt icke haffua så mykitt igen". Tå måtte han och allt hans seelskap
 haka wtaff igen och lätta them niutha lifued ⁸⁾ åt theras fengilse. Så drogo the
 tå om natten thill Cronobergh, och efter Måns Holm kunde något schriffua,
 lätte the strax stelle någre breff, ett thill her Suanthe Sture och några flere,
 wid then lydelsse ⁹⁾, at alla smålenningar togo nu flugs thill at lädas wid konung
 Gustaffs hårde och strenge regemente, och efter hans salige fader hade warrid
 en god och mild regentt, tå han war ricksens herre, thy wille the alla kenna
 honom god för sin herre och regenth, the wille och settia lifff och lefuerne
 med honom emot konung Gustaff, med många flere ord.

Wid pass 8 dagar efter then tid, som konungh Gustaff hade fått bud ifrå
 Calmare om the 2 fougter som woro slagne, fih han trijdie thijdden, att
 Dacken hade tå förstärckt sig till 1000 man. Tå skreff konungen hasteligen
 wt thill alla landzendar och skickade sin systerson her Peder Brae, som tå
 war konungens öffuerste mönsterherre öffuer allt krigzfolckitt öffuer Wpland,
 Östergötland och Smålandt, thill att wpfordra alt konungens krigzfolck både
 ryttere och knechter. Han schreff och thett samma til her Gustaff Olson, att
 han skulle mötta her Peder Brae i Jenekiöping med then westgiötte krigzmacht.
 Fulde och her Suante honom något på wägin med, men then thid the kommo
 157. något när thil Tälie, mötte them samma Smålandz Måns Person och Måns
 Holm, som tå hade fått förloff wp i landett på någon thid, och hade then
 samma Måns Holm ¹⁰⁾ sådanna breff med sig, wende her Suante strax om til-
 backa och tog breffuid ¹¹⁾ och breffdrageren med sig thil konungen. Thå konun-
 gen fick förnima, huru sacken hade sig, och befan, at den Måns Holm war

inted rett wdj all sin ährender, thy kom han wdi fengilsse och förwarningh och sedan om halsen, men her Suante fick förloff at draga hem thill sitt.

Så snart her Gustaff Olsson fih thessa tijdender, rychte han strax wp med alt konungens krigzfolch och then hela westgötta macht och drog strax genast nid åt Småland in thil Bärkwård¹²⁾ och förmente sig kunda stilla thett wproredt, förähn thet skulle komma wijdare. Ther mötte honom Niels Dacke med sit selskap med ehn hop wtaff almogin, som alle wore wäll beuariade, wid 5000 starck. Ther emott hade her Gustaff Olsson allt för litet folck med sig thill att giöra them alla någett wäldigt fientligt affbreck med. Så war och tå then tid, at almogen wille helst gärna wara hema och bärga höö och korn i huss. Thi budo the sig thill dagtingan och giorde ett stillestånd wppå 6 wekur dagh tilgörande. Ther med skildis almogin, och her Gustaff Olson drog så thilbacka igen med thett krigzfolekitt. J midler tid församblade her Peder Brae alt konungens krigzfolek både wtaff Wpland och Östergötland. Kom och her Lars Siggesson och her Jahan Turson med all then wplandske macht thil her Peder Brae i Vadzstena, satte så på nytt igin mötte med her Gustaff Olsson med then westgiötte¹³⁾ machten i Jenekiöping, hade och så sin seningebud thill Danmarck, att then danske krigzmachten skulle och mötta dem både thill hest och fott på en försagt dagh¹⁴⁾ wid Jngilstadt wthj Konunge heradt wdj Smålandt, såsom och skiedde.

Thå the nu bleffue församblade i Jenekiöping, gick ther ehn mödesam handel wppå med the tydske landzknechter, der konungen på then tiden hade en heel hop wtaff, mera ähn thill 1000. The giorde mykitt klamber och stortt buller, för ähn man kunde få them wp, wille the¹⁵⁾ ändeligen haffua månadzsåld, förähn man kunde få them thill wägxs. Tå suarade then mönsterherren her Peder Brae, at the skulle koma thett ihug, att konungen hade letid taga dem 158. i sin thieniste på then tid jngen herre hade theras tieniste behoff wdj hela Tydzland, wtan ther som the kunde förthiena sig så mykitt thill födo med skuffuerk wdj wallar och graffuer, tå hade konungen tagitt them wdi thieniste och giffuitt dem en anseelig summa penningar thill åhrlig wnderhåld och ther till med frij borgeleiger ther¹⁶⁾ och fullt wp hoss adell och presterskapet wtöffuer hela rikett, och kan skee at thetta wproor, såsom nu ähr på ferde, kunde haffua ther wtaff en stor ordsack; så hade the och icke heller ähn nu sett någin fiende för sig, kunde skie icke heller finge see, derföre wore de thill thett mindsta plichtige att giöra konungen ett togh eller¹⁷⁾ en reissa thill willia på

thett wnderhåld, såsom the på tridie åhr hafft haffua och ähn nu haffua, så frampt the någon tidh skulle kuna ther wara wäll thil suars med. Så lätte the doch omsider seijsig och sade sig doch willia giöra konungen thett togett thill willia, rychte så der med åstad. Men thett war giort i så god thid, att thett bleff inted lengre ther wid i sönder, man måtte seijsig huad man wille, ropa efter månadsold war både ¹⁸⁾ thett första och thett sista, det fick man dagliga höra och förnima så lenge thett hela thogett warade. Nu war fulle thett santt, att samma folch war ett wtualdt krigzfolck och wtueelingen ¹⁹⁾ wtaff alle the tydske landzknechter, som på then tid kunde finnas wthj hele Thyske-land. Ther war allenast en fänicka, som Sixtt w. Mönicken war höfuidzman före, the woro ²⁰⁾ 600 starek, wndantagande hackeskyttarna. Tå ²¹⁾ woro the mest alla dubbell sollenere ²²⁾, många och skäggutta män, och ²³⁾ ingen ebland them, som icke hade hafft ett anseeligt befälle tilförende, antingen höfuidzmandzdöme, lutenampt ²⁴⁾, fändrick eller en fieltweiffell; thorde och wunderstå sig thill att ²⁵⁾ seijsig, att om thett ähn kunde regna bönder nid ett helt dygn igenom, thå wille the allenast med then ena fänickan leggja them nider. Män inan thess lecken lychtades, bleff annat liud i skellan, och lotte sidan en Smålandz bonde at spadzere jempte wid sig för en krigsman. The dansche mötte ther then hela suenske macht, ther war wid pass 1000 hestar och 12000 thill fottz. The danske wore wid pass 200 hestar, 350 til fott, allahända ribbelikratt med

159. en hop gamla rökutte polyxer ²⁶⁾, ther war her Peder Skram höfuidzman före och några andra skånske herremän. Ther mötte Niels Dacke med sina hieltar och med almogin mest aff hela Smålandt och lätt och fulla see sig, män icke så the leffrade ²⁷⁾ konungens krigzfolck någon skärmyttzell, wtan hade theras bud thill härskapett, som krigzfolckitt ²⁸⁾ hade i befalningh, och lätte giffua thilkenna, att the bekende sig haffua tagitt oråd före, att the haffua satt sig wp emot theras herre och konung, thett hade Dacken giortt med sitt partij, men ther the kunde koma thill konungens nåder igen, tå wille the giärna bedas wenskap och tiggja fred igen, och sade ²⁹⁾ sig ther wpå willia wijdare handla och tala med them then andra dagen ther efter om middagzthid. Men ther war inted alfuare med, wtan swick och bedrägerij och tijd thill att försambla mera folck och thil att få thid och tilfalle att hugga och brytta ³⁰⁾ alla wägar igen, tädan krigzfolckitt, både ryttere och knechter, schulle få någon hielp thil proui-antt i lägrett, och såledis kunde ³¹⁾ förtaga krigzfolckitt allahända tiltagzningh ³²⁾,

och derföre antingen spilla en hop folck eller och testeförre nödgas thill att draga oskadatt thilbacka igen³³).

Samma tid bleff nu wäll allahända disputeradt, medan herrarne på både sidor³⁴) woro tilstedies, både the suenske och the dansche. Somme och den störste deelin wore wed den mening, at der som ehn hop och bönder wore församblade, ther kunde inted wälbethenekt och snart rådslag bliffua wtaff, förthj att the kunde wara thuistige och icke licka heller ens thorfftige om sacken. Annorlunda wore bondernar tilsinnes, som hade hustrw och barn, huss och heman, och annorlunda Dackenn med sitt partij, som inted hade widerwåga, wtan hade lust thill stielä, röffua och mörda. Så war doch icke heller gått at ryckia legrett wp then dagen, thil euentyrs the kunde med samma koma thil håndgrippz med fiendernar, och efter then dagen war en måndag, på huilke inga gambla krigzmän wille örliga med sina fiender, ther thill med war thett och i Skorpions teken, thy war theras meningh, att man schulle wara stille then dagen; til euentyrs kunde böndernar wäl så tänckia, att the böde någon lidelig handel thill, som icke wore thill att wtsleckias³⁵) meninghen. Ther emot wore och några andra wid thet sinnett, att thet war icke wäl till throandas, 160. att then meninge almogin schulle så lätteligen willa slå sig ifrå Dacken och allt hans lösse partij, som wåre thill några 1000 starck, efter the nu så wore församblade, med mindre ähn the hade för fåt något merckeligitt niderlag, som icke ähn nu skiedt³⁶) war, wtan thett wore mera troligitt, att the ach-tadde att förknäckia³⁷) och brotta alla wägar igen, som lago thil några byarmärcker, ther någon deell kunde wara thill hemptandes ryttere och knechter til wnderhold, och efter the wiste att krigzfolckitt måtte söckia sin näring, kunde så sedan med ett ringe tall folck wthj theras fördeell leggia mykitt krigzfolck nider, och ther igönom bliffua förordsackade att wenda theste före igen at kriga med them och draga ostraffat thilbacka igin; thy kunde fulle wara thet bästa råd, att man söckte ett nytt leger heller i dag ähn i morgon och förbiuda krigzfolckitt at giöra någett angrip på fienderna; wille thå fienderna förgripa sig på oss, thå ginge thenn olycksomme thiden och dagen wthöffuer them³⁸), wdj midler thid kunde wij söckia wor fördeell efter wor nödthorfft, som krigzbruck tilsäger: hade böndernar någott aluar med theras framsatte meningh, så hadde man icke behoff thil att bida³⁹) them, the wiste fulla thil at finna oss. Thenne meninghen hulle the alla legeligest, gillade henne då allasammans. Ther wpå ryktes thå hela lägredt wp, och såsom krigsfolckitt drog

någett fram, så drog förtraffued någett feeltt⁴⁰⁾ om wägin, och drogo så på ett leijd⁴¹⁾ ther best war at komma fram med hestarna, och ther nedan före lag thett man kallar Majsakier, ther wägen full igönom för hele hopen. Ther lagh lille Jösse med all sin hop thill ehn 400 warachtige män och wentade några 1000 thill sig thill hielp, som endoch icke wore framkomne. Och som han beginte skiuta på krigsfolckett, vende the sig thill honom in i kärrett och lade så honom nid med all hans hop, thy at jngen kunde wndkomma för thed at ryttherna hade kringhuerffuadt them på then ena sidan och knechterna woro ine hoss them på then andra sidan. Så bleff thå lille Jösse, som war höfuidzman för then hopen, som slagin war, fördt thill lägredt och befandz wara synderlig aftecknat fram för alla andra ther med, att han hade 6
 161. finger på huar hånd och 6 thäer på huar fott, såsom han och war ehn synderlig dristig skalek fram for alla andra medan han lefde. Tå the sidan kommo thijtt som feltlägredt blef slagett och finge fult wp i lägred thill allahända nödtorfft, thy tyckte them att thett krigzanslag wore aldrabest, som den dagen foretogs. Så skiedde och eliest några andra anslag ther brede wid, ther the woro wtte med några hunth hestar och några hunth hackeskyttar, kommo fulle thill skermydzell med Niels Dackes folck, men inted för aluare, som någett draga kunde, för ähn herrernar kommo till Wexiö.

I midler tid drogo the danske på hemwägin⁴²⁾ igen. Huad the hade plundratt ifrån småleningarnar, bode wtaff leffuandes boskap och annatt, thett som jngin ringa thing war, ther lupu småleningarne efter och togo theras igen och lade ögonon samman på dem, som thett skulle fordra och beskerma, thett besta the kunde, så många the funde⁴³⁾, huilkitt war wäll thill 100 personer, så at the dansche hade inted wunedt på theras bytte.

Tå nu herrernar wore komna thil Wexiö⁴⁴⁾, stempdes thijtt then meninge almogin wtaff hela Wärnesslandt⁴⁵⁾. Och såsom ricksens råd handlade och talade med them och förwndrade sig storliga på theras galinskap, att the så ouisliga hade tagitt theras sacker före, at the wille föra örliig och krig emot deras egin herre och konung, och sådant wtan allt skääll och witterliig ordsack, och wiste sig då⁴⁶⁾ ingenstedes någon hielp eller bistånd: huru mögeligitt thett kunde wara them at föra then sack thill någon god enda, thett skulle the sielffua taga thill at besinna, thett wille falla them suartt innan lecken lyctades att hålla så fram med, thett skulle [the] med theras skada snart få see och förnima: therföre wore råd att the fullo thil föga wthj thid, bedes före och

försonade theas brått för ähn mehra skada skiedde; ther the sedan gärna wille thill fred, kunde thett komma förseendt, med många flere ord; tå lät-tades the fulla, att them thychte illa wara att the hade så låttid förföra sig, gåffuo skylden på Niels Dacke och hans lösse partij, bade riksens råd, att the wille hielpa thill och förmäcla theas sack thil thet bästa. Men ther fulgde en tå på den thid föga aluare med, thy the hade äntå inted fått någon syn-nerlig stor niderlag, wtan hade heller fått mera mod och woro bleffne dristige 162. och högferdige ther wtaff, att the hade lagt ehn hop krigsfolckitt nider wdj Kinnen wed et hetter Kijssa, huilkett så war tilgångett, at sedan thenne store krigsmachten war indragin i Småland, skreffue krigzrådet konungen thil om theas råd och betenckiande wid then mening, att efter thet the woro nu på intogett nider i Småland genast in åt Ösbo, Kinnawalss⁴⁷⁾ härad, Albo häradt och Konungz härad, ther som störste kagxerne woro och förnempste rotten woro thill thet hela wproor, så war theas råd och betenckiande, att efter the wiste sig wara then hoppen starck nogh, thy war icke gått eller rådeligitt at konun-gen skulle senda någett mera folck thill them, thy att thett kunde skiee att ther the finge wetta någett mera krigzfolek wara på wägin, som icke woro änslige och⁴⁸⁾ them starcka nogh, tå kunde the lätta thenn störste hoppen bliffua oanfechtadt och försambla sig teste starkare och flere om then mindre hoppen och giöra them oförwarandis ett stort niderlagh, ther the sidan kunde få theste större modt och styrekia wtaff thill at förhärda almogin med hoss⁴⁹⁾ theas wp-roriske företaganda igenom. Och thett skiedde licka så. Thy konungen hade afferdigatt her Måns Jahanson thill Broo⁵⁰⁾ och her Axill Erichson thill Häre-sättra med 100 hestar och en hette Botuid Larson, som war fougte på Stoc-holms slått, med en höfuidzman hette Jörgin w. Ellingin⁵¹⁾ med 2 fänicker både med svenska och tydska knechter, the drogo in åt Kinnen. Thå gåffuo sig några smålendsche bönder emot them, stelte sig ödmiucka, gåffuo god ord och lättedes sig wndra på theas medhaffuande krigzfolek och förskreckias therföre och för deras byssor och wärior, the hade med sig, bade the gode herrar wille rama theas bästa, the hade tagitt sig stortt oråd före, bade them therföre, at the wille leggja alting thil godo igen; the wille gärna giöra them gärd och förfordra krigzfolekitt med alla deelar till thet besta; the wille icke lätta sig tyckia förlängt wara at förtöffua ther några dagar, thill thes gården kunde komma fram, ty the woro nu för reddoga schull så långt ådspridde, somma hijtt och somma thijtt, att the kunde icke så snart bliffua rede med gården

163. som the giärna wille. Ther woro herrarnar med thilfridz, lette sig sådanna wrsecht och tall behaga, lågo ther några dagar stilla och lette höra theres felttskytt hela dagen igenom. J midler tid giorde bönderna bud i alla om-
liggiandes herader efter Dakens hela partij och kunde för den orsacken skyld
ingen synderlig skiermytzil leffrad thenn stora krigzhärrin, efter the så för-
samblade sig om den mindre hoppen, och äntå⁵²⁾ bönderna bestelte thet så, att
the finge huar dag någon⁵³⁾ gierd, doch någett mehra, therföre att the kunde
theste bättre förkundskapa all theas förehaffuande der wid Kijssa; åm ehn
morgon tideliga, för en the bleffue thet wardse i legredt, smulle ther några
1000 yxer tillijka, och kneckade och brottade så alla almanna wägar igen, så
at krigzfolkitt bleff inetäptt, så att the hade på thet sista ingen annan wäg,
ähn the måtte slå sig igenom theas brottar, thet them war omögeligitt, och
ther the hade icke funnett en bonde som wiste them en lönstig, tå hade the
alla mått bliffuet ther eller blifuett theas fångar. Tå the nu så togo thil
flychten, war icke störe försyn med them, ähn att the rörde på troman all
then wägin the ginge, ther wtaff finge bönderna wetta, huar the mest woro
stadde, thå fulgde the ifrå brottarna efter them på wägin och slogo för fott
ihiäl alla the som icke kunde wndlöpa them, så at the woro och få knechtar
som kunde wndkomma. Höfuidzmanen Jörgin w. Ellingin war en wtaff adell,
fick thil en 20 dödsår wpå sig, och lätte bönderna liggia honom för dödin
och sade: "Latther oss nu söckia efter flere; thenne her bidar oss fulla thil
thes wij komma thilbacka". Och med thet samma nähr han så bleff be-
liggiande, kröp han på 4 fötter wp i skogin och fan så ther en annan landz-
knecht, som och war så illa farrin; så ginge the ther wille så lenge han kom
thill ett torp, och gaff sig then andra wp, föll nider och doo. Men thenne
Jörgin w. Ellingin orckadde wp till torpett, bad bonden om herbärg och
hemfred, sade sig wara ehn tysk kiöpsuend och thiente en hett Peder Nielsonn,
huilken och hade warrid borgare i Jenekiöping och war nu borgmestare bliff-
uen i Stockholm. Tå suarade bonden: "Tienar thu honom, så haffuer thu en
dannemand thil husbonde, och honom skaltu niuta gått ått, haffua huss och
164. hemfrid". Om morgonen tideliga kom åtter några Dacketiuffuar i samma gård
och finge see honom ther. Tå talade the thil honom och sade: "Sitter thu
här, thin förrädare, kom wtt, thu måtte föllia oss". Tå sade hustruen thill
honom: "Bleff ine, gack inted wtt, the willia slå dig ihiäll, throo them inted!"
Tå kom bonden in och suarade för honom, att han war ehn kiöpman och

Peder Nielssons thienare. Tå sade the thil honom: "Huij ähr han tå så kulladt och haffuer långt skieg? Han liuger, then thiuffuin". Lickeuel lätte the bliffuan thill fridz, och sedan the hade druckitt, ginge [the] sina ferde. Hade thenne Jörgin w. Ellingin 3 eller 4 daler, them gaff han honom, och bonden wiste honom wägin och beledsagade honom hartt in thil Linkiöping, så han så domkyrkian, och bad honom sidan gå i fred. Men de meninge knechterna blefue mest alla slagna, at Dakatiuffuarnar finge ett stortt bytte, både byssor och wärior, hellebordar, spidzsar och slagsuerd och en hop beslagna darthar; ther kommo the dragandis med thill Dacken och kommo thil Wexiö samma dagen, tå ricksens råd woro thil taals med meninge almogin, och lätte der see deras bytte, dandsandes om galgan, som och på thet sista theras kyrekegård bliffua schulle. Men Niels Dacke sielff med all sin härr war ther strax nedann före wdj en tiock skogh. Tå krigzfolekitt fick see dem, giordis strax en gisning, att the hade lagt nåkott aff wort folch nid, gåffuo sig strax wdj skiermydzell med them och förfulde them wäldigt in wppå theras härr, skutto och slogo för fott så myket mögeligit kunne wara och dreffue them in vpå theras store härr, der de hullo i skogin wdi 2 wäldige hoppar. Män efter störste härren wiste föga ⁵⁴⁾ wtaff then skiermydzell, efter han gick så hastigt wppå, och störste parthen bleff quartt i legrett, och derfore ⁵⁵⁾ icke woro dem den gången starcka nöck, thy the woro icke mera ähn thill 400 hackeskytter och 500 ryttere, gåffuo de sig icke lång wäg in i skogin thill them; på thett the skulle icke bliffua kringhuerrfde, bleffue de ståandes på slettin; men Dacken thorde jngalunda begiffua sig wtaff skogin, then han höltt för sin fördeels platz. Ther med skildes the then gången åt, så att ther bleff icke öffuer 300 eller 400 wtaff Dakens partij, så många som hade giffuit sig wt på sletten, men wtaff krigzfolekit ^{165.} bleff icke öfuer 8 eller 10. Sedan Daken och almogin nu sågo, att thett wille gå annorlunda thill ehn som thet hade gått wid Kijja, så lett man och gå för rychedt, att ther war ehn hopp med krigzfolek komedt i land wid Calmar, så bleffue the döffua ⁵⁶⁾ och begärade frid och stilstånd thill winther dagh. "I midler thid", sade the, "wille wij gärna biuda wor ödmiucktt och lydno thill och bötta för wor skuld, om wij kunna komma thill konungens nåder igen". Efter man på thenne tid föga kunde mera wtretta för sidhösten skuld, drogo så tädan genast wägin åt Jenekiöping, ther skildes the åt, westgötta machten och ⁵⁷⁾ drog hem igin åt Westergötland, men the wtaff Vpland och Østergötland drogo wp wthöffuer Hollewägin ⁵⁸⁾. Ther hade almogin i Söra

och Norra Widbo achtad försambla sig och giffue hugg wpå härren, men efter hären war tideligen [till vägs om dagen, komme the så tijdeligen]⁵⁹⁾ på en mill när wttöffuer skogin thill et lited torp wid en bärgzklipto, ther woro wid pass 70 församblade, flere wore inte endog frambkombne. Tå woro 5 personer fremst ij förtraffued, nembliq her Peder Brahe, Arfuid Trulle på Engzsiöö, Bengtt Suenson⁶⁰⁾, Erich Mattson fänrick, länge Bengt Smålenningh fälttweiffill, the kommo thill skiermytzel med thenne 70 och lade them alla nider, wndantagandes en bonde hett Thöris⁶¹⁾ lensman, han fick fatt på her Peder Braes dreng, som hade alle her Peders Braes redepeninger, mera ehn thil 1000⁶²⁾ marker ortuger, för wtan sylff och en guldkiäda och alla hans skiorther, slog drengen ifrå hesten och kom der med sin kooss. Her Peder bleff sielff skuttin, men efter han hade ehn suart jacka wtan på harne-skedt, fick han jngen skada ther aff, endoch den tiuffuen, som sende pilen afstad, hade fullmåttad⁶³⁾ rätt åt hiertad, wtan fick någin skada wthj then högra handen. Doch betallade then tiuffuen thett dyrtt någh med sampt alla the andra med några 60 som bleffue på walstadin. Elliest war der jngin förnembliq och nampnkunnig wpå den hela resan, som fick et finger sår⁶⁴⁾.

167. * Thå the nu kommo in i Østergötland, förlades thil första natläger halfparten af krigzfolekitt i Vastena och halfparten i Skenninge, och her Peder Brae och Arfuid Trolle toge sig före thill att draga på wägin thill Stekeborg, ther konungen tå sades wara stadder. Men thå the kommo när in emot Ladingelund, tå mötte them 2 Wadstena borgare, huilka som wiste seijsa them, att Østergötland war altt fullt med skogztiuffuar, der wore aff Dakens höfuidzmän, then ene war Peder Skegge, then andre Måns i Pilegårdin, the hade belagt alla wägar, så at fåå personer kunde ther koma fram wtan lifzfara. Thy moste the thilbackar igen och fordra så legrett wp både ifrå Vadstena och Skenninge, komo så dagen ther efter dragandes thill Lijnkiöping. Tå hade her Suante warritt i Linköping⁶⁵⁾ och måtte ryckia sitt leger wp wndan skogztiuffuarnar, så hade the allarede hållitt wtte på marekene på den wägin, som låg ått Söderkiöping. I thett samma kom den store härren dragandes. Thå bleff ther annatt wtaff, måtte thå tiuffuarnar til skogs igen och drogo så nider åt Småland, och bleff så störste lägrett stilla liggandes i Lijnkiöping, störste parten aff krigzfolekit hos bispen och canickernar ther-samastedz. Ther war ingen then canick så wäll som bispen sielff, the ther icke hade 200 eller 300 bode hestar och personer både wtaff adell och

meningt folck thill att wnderhålla och föda 18 eller 20 weekur bort åt, och giorde thet wäluillige och gärna. Men tiuffarne woro icke lenge borte i sönder, wtan bude sig offta thil, ther finge the och mångestedis goda knellar före⁶⁶⁾; borte wid Röck⁶⁷⁾ bleffue wäll 500 eller 600 slagne, och så flerestedis här och der, så at the hade ingen lycka med sig ehvar the bude sig fram. Så drog tå her Peder Brae och Arfued Trolle thill konungen och berättade konungen al legenhet, och thå konungen thog honom wthj sitt råd och giorde honom thil öffuersta för hela härren, och tå war han på sin fuldmacht 21⁶⁸⁾ åhr, och gaff honom bestelning och articklar med sig för de tydske landzknechter, drog så ther med thil Lijnkiöping igen ther lägret war. Nähr nu her Peder Brae war komen thilbacka igen *, tå the⁶⁹⁾ förnume, att the hælde inted den dagtin- 166. gann, såsom the hade giortt med ricksens råd i Wexiöö, att the sende sådanna bud wp til ricksens råd som the hade wtloffuatt, wtan Daken han sog sitt tilfelle, att them begynte trytta bärningen i Linkiöping, och war tå then tijden så på sidhösthen, att ther huarken bar eller brast, och kunde för den skuld inted brucka theras resethygh thill at fly sig bärning, så at ehn hofman kunde med hest icke rida thuertt öffuer gärdet, med mindre ähn benen woro hudalöss och stodo all iblod, thy thet var allastedis frusset åffuan wpå och neder wnder war ofrussitt och så diupt, att thet stod hesten mitt wp på benett, therföre måtte rytterna haffua theras hestar ine. Tå kom Daken dragandes med al sitt selskap thill 10000 eller 15000⁷⁰⁾ starck och slogo sit leger på $\frac{1}{2}$ mil när Linkiöping, allenast ther före til at betaga them prouiantedt och hestefoder och ther igönom threngia dem thil at giffua sig wndan dem in åt Söderkiöping, och skulle sidan hetas och låtta⁷¹⁾ gå för rychte wtöffuer hela Småland, at krigzfolkitt, som låga wthj Linkiöping, schulle haffua wijkitt wndann Daken för reddoga schuld. Men rådet, som tå låg i Linkiöping, märckte huad fördeel Daken wille söckia och tänckte någott annatt ther emot igen och funne på thet råd, at the skickade ehn wtaff cannicke, som hette her Måns Larson, thil Dacken och läthe honom spöria, om han war derföre wpkomen thil Östergötland, at han hade någet handla och tala med rijeksens råd på meninge almogens wegnar i Småland, ty at honom war wäl witterligitt bleffuitt, huru senest war afftaladt emillan ricksens råd och meninge almogin wthj Wexiö, om the hade någon wnderhandling⁷²⁾ behoff wtaff ricksens råd thil konungen på alles theras wegnar; och ändoch the kunde wäll tänckia, att theras mening war icke denna, lothos de icke annorlunda kunda första⁷³⁾ sacken, så lenge någon

- stadig winter kunde blifua, thett the kunde koma bode bratt och diupt til dem, såsom och sedan skiedde. Ther wpå gåffuo the sådanne swar, att the wille giärna handla med the goda herrar och bade, att the några wille förödmiecka ⁷⁴⁾ sig och koma thill dem på ehn natt, tå skulle the haffua frij säkerhett wid god svensk och christelig troo och saning. Der wpo bleff åter her Måns Larson afferdigad med her Måns Jahanson, Jacop Bagge och några flere, begåffuo sig så wtt thill Dacken. Der gaff Dacken många förslag före, och grunden gick mest ther wpå, at han böd sig för Jacob Bagge wdj konungens thienst med 2000 hackeskyttare, och at konungen skulle försäkra almogin med stadig konungzslig gunst och wenskaph, så at aldrig schulle wräckias ⁷⁵⁾ någet thil onda. Sade han och, han wille aldrig råda konungen thill, at han skulle tilstädia sina fougtar at thaga någon sacköra wt på then yttersta penningen, efter som honom war skiedt, thy at han hade wtgiffuitt konungen wdj sackefall 300 oxar och 300 lod sylff, och hade allenast ståadt thilbacka 30 lod siilfuer, then hade Niels Larson icke williat giffua honom quitt och frij före; therfore hade han måst och warridt nödd och thuungen at företaga sig sådant wärek, som han nu hölft wpå, huilkitt han jngalunda giordt hade, huar den bara fatigdom, harm och wssillhett icke hade trengd honom der thill; der schulle konungen frambdelis taga sig til wara före, thy at wtaff harm och den yttersta fatigdom hade man wtaff den meninge man inted bättre thil at wentha. Sidan bleff fuller någet handlatt om the gifto ⁷⁶⁾ presters gerugheet, och at många prester wore icke bätter lärde, ähn att the kunde stå wid ehn dyngewagn och huisla en messa fram; war och fordringen så högtt wpstigen, at ther the icke thilförennde hade mera wtgiffuit för hesten ähn 2 örtuger, ther måtte the nu giffua 2 öra, med annat mera tåperij ⁷⁷⁾, såsom the satte fram, det doch föga kom thil saken. Män then rätta hufuudordsacken, thädan wprorett hade sin beginnelse, war denna, att the lenge hade haft god fred och sättho wthj rolighett, så att the hade förgättet och glömt bort all then fara, omack och oroo, som krig och örlik hade med sig; så war ther och mykitt folek nyss wpfödt, som inted annatt hade wantt sig thill ähn skiuta wäll och gå wid
170. skogin, och hade flytt sigh goda wärior och menthe förthj at jngenstedis war mera folek thill ähn hos them, och stod allena wthj theras macht, huad såsom them syntes gilla eller ogilla, ther moste thett bliffua wid. Så woro en hop och förrädelige prester bode neder i Wexiöö och flerestedis ther omkring wid grendserna, huilke som hade förtrutid at konungen lade them huardera några

tydska knechtar thill borgoleger, the predickade och inted gått in i almogin, men the finge och der fulla lön före inan thes lecken lyghtades. Then andra orsacken war thenna, att the hade giortt några resor några wproor både i vnge her Steens thid och konung Giöstaffz tid, nembliga slagit några fougter ihiäll och burridt theras huffuud kring om landet, så och när konungens hofmän drogo igönom Småland och thil Skåne, knurrade the och sade, att the giöra inted annat wtan reta dem ehn hop fiender wpå, derföre sade [the], the willia lära them sittia en gång hema, och efter the finge aldrig inted fulkomeligit straff therföre, som the kunde något bliffua redde wtaff, så kunde thet icke annars wara, wtan thett moste en gång brista wtt med deras onska, så att de kunde få straff som kunde suida någott efter och minas, för ähn the kunde wända igen med theras ohörsamhet, som och då war then höge tiden ther thill och så skiedde wthj så god thid⁷⁸⁾, at the lärde sidan sittia hema med spächt och roo och giöra skatt och skull för sig, som fader och föraldrar för them giordt haffua.

Tå nuu detta möttett så hållet war, kom saken wdj stilleståndt, och Dakin for nider thil Smålandt igen med almogin och sitt selskap, doch hölt han inted thet stilleståndt så lenge som loffuatt war, wtan strax han kom heem igen slog han lille Arffue Trolle ihiäll, Offe⁷⁹⁾ Nielson och många flere herremän och [vp]tächte⁸⁰⁾ i så måtto sitt ordlössa och förrädeliga hierta. Frue Malin, som hade tå legatt i barnseng på Bärquard, och⁸¹⁾ wndkom them med möda noch. I midler tid fick tå konungen flera onda thijender, at hela Dalerna och meninge Bärslagin såtto och på språng, och snarast sagtt bönderna och then meninge almogin öffuer hela Wpland. Tå wår konungen i Stochholm, skreff så konungen öffuarsten thill huad för farlighe tidender, som konungen wore 171. thilkomne wtaff Dalerna, Bärzlagin, Norlanden och meninge Wpland⁸²⁾, och såg sig icke annat wara för nödin, förmante honom för den skuld och begärade, at han ähndelige schulle ryckia wp til Stochholm thil honom igen med alt krigzfolekitt. Der wpå schreff han konungen thil suar igen, at ändoch sådanna tidender woro honom thil hända kompne, doch wille han thett jngalunda troo, at thet så skulle wara i sanningh, och ehuru ther om wara kunde, doch war thet jngalunda råd at ryckia thilbacker med krigzfolekitt, så framt att then meninge man skulle icke tagat therföre, at man gäffuo allaredho wunett och drogo thilbackar igen för reddoga skuld; huilken som thilförende icke hade thet i sinnett, de kunde sidan haffua bliffuit dristige noch thill at följa

efter in för Stocholms portt; men det war hans betenekiande på konungens förbättring, at han wille ryckia någett nermera emot fienden, efter de hade allarede bruttid theas stillestånd, och wille ryckia wp thil Vastena, och måtte sidan aldrig gå så illa thill, at om krigzfolekitt skulle bliffua så trengde, kunde man nest Gudz hielp wäll få Söderkiöping, Norkiöping och siösidan in igen, at komma then leden alt wp thill konungen igen, om landwägin bliffue förhindrat. Sidan fick konungen några bättre tijnder, så at dallekararna gjorde konungen 400 goda hackeskyttare thil hielp emot småleningarna och drog thill konungen thill Nykiöping. J thett samma sende Dacken en tiuffua hop wp thill Stäckeberg thill at beläggra her Suanthe, och war her Suante om dagin wtriden at skiermydzla med them; de kiörde honom så flux in igen, at the fölgde honom på fottin, at the komma med thett samma in öffuer ijssen på holman wnder slättid thil honom och belaggrade honom ine på slottid och hade der⁸³⁾ sidan bud thill Söderkiöping efter thiera, beck⁸⁴⁾ och jernstänger thil at brytta sig igönom muren medh och thill at föra eeldh på slättid. Då öffuarsten fick thesse tijnder, ryckte han wp med 100 hestar och 4000 hakeskyttare jfrå Wastena thill Linkiöping at komma her Suante, som då war 172. bestallet på Stäckebergz slott, thill wndsätningh. Men konungen efter han då war med sit krigzfolek stad i Nykiöping, gjorde han sig flux redhe och så mykit nermera och thog sit harnesk wpå och rychte så det hastigeste han kunde in för Stäckeberg och lade så med ehn snarhett 500 eller 600 nid både wtaff dem som wore in på holman och the som wore ther wtan före, the andre thogo thil flychten.

Anno 1543. Tå thett skiedt war, komme the starcke tijnder thil Lijnkiöping, at Niels Dacke kom wpdragande ifrå Småland med 20000 eller 30000⁸⁵⁾ man thill at öffuerfalla thet lägred i Vastena, som tå war icke annat ähn ehn öpen fleck⁸⁶⁾ på alla sidor, derföre mente öffuersten draga med krigzfolekitt, som han hade hoss sig, tilbacker igen thett snaraste han kunde. Dackin kom flux dragandis, som sagt war, och slog sitt lägre wid Skruckeby, och war her Lars Siggeson med sampt flere wtaff ricksens råd och den wplendske macht och then Dalefännickan komen thil Vadstena med. Så tychte dem för then skuld wara skam att låtta kräckta⁸⁷⁾ sig ine wtaff en hop bönder, thänekte och fuller dett, at the skulle ieke haffua dristighett at besöckia ehn sådan hop och krigzfolek, som ther war, på slätta marekin; derföre wille the besöckia them och helst mädan the woro nu så när förhånden, heller än [the] skulle besöckia them

lång wägh ind i Småland wdj theras egin fördeell. Dakin kom wtöffuer Østre Hullewägin, s'ogh sitt legre wid Skruckeby. Tå rychte öffuarsten wp med hela lägreddt wtaff Wadstena någett efter midnatt och mente så wthj dagningen wacht⁸⁸⁾ them wp wtaff sömpnen wthj theras legir. Men efter thett war så nähr 1 $\frac{1}{2}$ ⁸⁹⁾ mil emillan, och war⁹⁰⁾ thett så mykit liddet på natten, at thet war wid dagningen; lätt thå lille Niels Larson, som war höfuidzman för then Dalafäniekan, för tideliga see sig wdj sit blanca harnesk och menthe thet war ehn mechtig mandom at rida them så nähr, at han fick see dem, derföre rymde the alla aff sitt lägir och thogo den skogin in emillan Skruckeby och Mölleby, och efter man kunde ther inted giöra them med något resetyg, wtan allenast med fottfolck, derföre war öffuarstens meningh, at han wille stiga wp thill them in i 173. skogin med alt fottfolckitt, som war thill 10000 eller 15000⁹¹⁾ starck, och kiörde⁹²⁾ fienderna för sikh then hele skogin, och resetygett schulle ryckia på then ena sidan wtt med så länge engislätten⁹³⁾ thog wid igen, på then tridie sidan gick Möllebys elff. Thett anslag bleff beuilliadt. Der wpå drog öffuarsten affstad. Honom skulle föllia både then förlorne och wäldige hopin. Förähn then wäldige hopin komme mykitt⁹⁴⁾ thill håndgrip, stadnade the wtan för skogin och drogo inted in med, så lågo ther och två wägar ther igönom, bleff och then förlorne hopin deelt i 2 delar, så at her Peder Brae kom på then ehne wägin, som låg på högra handen rätt wpföre och at Arfuidt Trolle, Hindrick w. Segin, som war öffuerst luthe[n]ampt, och flere aff the grotte hanssar thogo på then wägin på then wenstre handen och komo så i skogin åter så nähr, att the hade nähr möttz åt, och moste förthy the som wore på⁹⁵⁾ then högra sidon hulla wp med theras skiutande, och tå finge fienderna tilfelle och slogo then hopin wäldigt thilbacka igen, så att the weke wtaff. Derföre kome tå alla fienderna in på then hopin, som öffuerstan war med; ther stod thå ehn hårdt kamp them emillan ähn 2 eller 3 timmar, så lenge knechterna thogo thill at ropa om krutt; så hade tå öffuersten noch till att stella thett ropedt, at fienderna icke skulle bliffua ther aff thes dristigiare, och förskaffade thett snaraste hand kunde, att huem som något hade delade krutt med them andre som fattades. "Låtter oss nu", sade öffuarsten, "wända oss en gångh wp thill fienden igen, wpå thett the liggia oss icke alt för nähr på hällin, så wille wij thenne gången taga wort afftogh, efter wij ähre nu wträtte". Så war och lykan så skafftt⁹⁶⁾, att knechterna, som mest alla hade halfua hakar, och⁹⁷⁾ skutte alt wthöffuer; så wiste och så lüekan och skogin före, att the stodo altid

högre ähn⁹⁸⁾ wort krigzfolek, thy fell thett och flux för fott wpå deras sido, så at reddogan war komen iblandt theras hop för wora skyttare, och tå öffuarsten menthe, att the skulle alla haffua wendt sig emot fienderna, woro thå the

174. allarede på flychtena och lätte honom bliffua så gått som ensamm, och kom noga ther ifrå, tå⁹⁹⁾ hade han mist wtaff sin hop 200 personer och en fändrick hett Hans Oxeuäll¹⁰⁰⁾, en smuck kaarl, och 60 personer, som wore skutne, öffuarsten hade fullt med blåmäreker både på armar och been wtaff the pilar, som hullangere sätto lössa wpå¹⁰¹⁾, och hade huareken pill eller skiechta på sig när the kommo fram, elliest fick han aldrig finger sår. Den thid han kom fram thil hopin igen, sade han thill the gode herrar ricksens råd, att thett war icke wäll så lagatt, att thett anslagitt gick icke så wäll för sig, att man förfulde¹⁰²⁾ them med hela hopin, såsom affsagt war, och hade tå warridt fast bättre, at man hade nu kunatt lagt en hop af fienderna nider här, heller ähn wij skulle draga nider i Småland eller något lenger efter them i störe¹⁰³⁾ fördeel. The suarade föge ther thill annat ähn, han hade noch giffuit sig i fara med thet föge krigzfolkit, såsom nu hade hållid sig manneliga med honom; hade the alla så giortt, thå hade thett warritt bättre, doch war thet icke gått eller rådeligit att öffuarsten schulle giffua sig med willia i sådan fahra, så var och dagin förliden och war icke langt jfrå affthon. Alt mädan thett slagit stod wpå, skiöt Dakin aldrig ett skutt ifrå sig, wtan stod langt wpe i skogin och slamrade på en tromma, på thett han skulle icke så wäll höra all skodt och klagerop. Män then andre dagin ther efter förde the theras döda heem igen, som våre bleffne på walstadin. Mångin then sochen¹⁰⁴⁾, som hade wtgiortt 50 eller 100 karar, finge näpligen $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$ med liffued igen, så at the miste något på annat thusendt personer, och bleff almogin suåra illa thil fridz med Dakin derföre och sade, han hade förfördt almogin wp i thett sletta landet i Østergötland. Tå¹⁰⁵⁾ war liekeuel samma Niels Dacke en blödig förrädare, och hade icke waritt gått at lille Jösse hade lenger lefuad, eliest hade wäl krigzfolkit offtare och mehr bleffuit besögt ähn som sidan skiedde.

Sidan thetta war skiedt, bleffue smålenigarnar någett thystare ähn the wore före, och bleff så beuilliat, at thoget skulle gå för sig, och bade herernar både wtaff Wpland och Westergötland skulle möttas åt i Calmare: her Giöstaff Olson med sampt thenn westgiötta macht finge några aff dhe skånske herrar och

175. thett danska krigzfolkit både ryttere och knechter sig thill hielp, och drogo thett stretted¹⁰⁶⁾ in åt Småland igiönom Synnerbo, Wäsbo och sidan at Söra Möra;

then wplendske machten drog om Linkiöping och then wägin igiönom Småland om Wimmerby, sidan ijsswägin om Hornn in thil Hagilsund in thil stora Ägeby ¹⁰⁷⁾; och efter böndernar lupō altt brede wid hopin wp i the höge bärgin och skogarnar och finge se konungens wäldige hop, wndrade them at så mykit folck skulle wara thill, och sade att man måtte slå sig trätter på en hop och gäss, ähn sidan på ehn sådan hop folck. Somma wtaff ¹⁰⁸⁾ Dackens folch ropade thil höfuidzmännen och bade them, att the wille ¹⁰⁹⁾ koma the goda herrar aff ricksens råd så nähr at the finge tala med them, som och så skieede; och då hopin war så nähr kōmen i land ther wid Hagilsundt, hade the förstunget en 400 eller 500 wdj håld thill att slåa wpå trossen, och tå hade dalekararnar eftertogett ¹¹⁰⁾, och tå hade några wtaff the gode herrar så ner bliffuid niderlagt. Tå kom öffuerstan med 300 hakeskyttare eftertoget thil hielp ¹¹¹⁾ och lade småleningarnas håld ther nid, och efter ther war wäldig bråtta ¹¹²⁾ ther wid Högsby, så att ther the hade farrit then wägin, hade man giortt stort folckspilning och lickeuel lited gått rättadt wtt ¹¹³⁾, så war och den störste macht thijt församblatt af hela Smålandt, så finge the thet för råd som bättre war, att the drogo wid pass en half mill thilback igen, och wiste the tyske knechter inted rättare ähn thett skulle giälla thil Östergötland igen, dett som de kallade thet förloffuade landett, spränge och wore glade, att thett skulle bära thijt igen wtan mera ¹¹⁴⁾ fahra, men den gledien rächte icke lenge, förähn thett bar åther thuertt wtaff öster wt emot Östra herade, och kom härrin åtter wtt igien i fetta bygden; ther stod thil i huar gård som man hade kommet i giestebud; thett behagade almogin illa at man kom så oföruarandis thitt, som the hade ingen achtad komma schulle. Män Dakin försumade icke heller sig med sin hoph, wtan inan 2 tijmmar war han jiempt wid härrin wdj en stor skog, och låg såsom ett näss wdi siön, ther hade han fördult ¹¹⁵⁾ sig ine, och wtaff öffuersten war strengeligen förbudt, att ingien byssa skulle 176. låssas eller rensas then dagin, på thett fienderna icke skulle få wetha huad härrin led på wägin. Så bleff doch lickeuel på ehn stor siöo låssada några rör, [the] som wille rensa sina bysser, som och strax ther efter blefue slagne i järn ¹¹⁶⁾ för theas ohörsamhet skuldt; så menthe Dakens partij, att the hade wist nåkott aff them och skuttid thill them, therföre begynte någre aff Dakens partij skiuta igen thil at försuara sig, och söckte thå öfuersten med 600 eller 800 aff the besta skyttare thijt in thill them på then ena sidan och dalakararnar på then andra sidan in åt nässitt, och klemde så thill på både sidor, sså at man

hade nöd noch thill at skillia them ått, hakeskyttarna ifrå dalakararna, och bliffue många wtaff dalakararna skutna för småleningar. Män thett som bäst war, bleff och Dakin skuthin med ehn hake 2 lod igenom både låhron och bleff therföre inted mera brukadth på thett hela togedt, wtan moste låtta föra sig och bära sig huartt han wille taga wägin, och tå bleff then Jödde Hana fångin, som wiste at bekende, huru Dakin war i hånd gångit ¹¹⁷⁾; ther bleff och störste parthin af Dakins bästa hieltar slagne, 400 eller 500, och Dakins mörderij fih så ther med then endin, at han kunde inted mera sielff giöra thil säcken, och the andre thorde aldrig mera någintid biuda sig fram. Judde Hane bleff stägladt, och tå han fick see stäglan och såg huad död han schulle lida, bleff han död i reddoga förähn hans been bleffue bräckade. När them nu sså mykitt hade leditt wpå wägin, att the komo någet in i Söra Möra, hölitt här Giöstaff Olson thett affskied rätt, att han lätt bränna för fott alt ther ¹¹⁸⁾ the dansche drogo fram och der omkring, ther han kunde komma thill med, män hoss then andre och störste hopin skiedde icke så mykitt, wtan och der och huar någett. Derföre begynte the smålendske bönder seija emillan sig: "Nu se wij huad åtskilnatt ther ähr emillan dansche och suenske. The dansche ähre fast grömme om wora gårdar och om wora fatige hustrwer och barn, derföre må wij nu så giärna falla thill föga och begärta nåder aff wor egin herra och konungh, ähn nu länger så löpa och galnas som wij nu haffua giordt på annat åhr". Somme sade och thuert emott igen och sade: "Kunde wij icke förmena them at skiöfla och bränna wora gårdar, så kunde ähn the

177. icke heller förmena oss allestedis at fåå oss matt ¹¹⁹⁾ och taga thil med andra, som haffua mehra ähn wij, i sommar igen". Men störste delin blifue wid then meningen, att mädan Dakin nu hade fått thett han lette efter, tå war nu skiött thid at almogin besinnade sig och thogo sig annatt före, som fader och föräldrar ¹²⁰⁾ hade giordt för dem, thy Gud hade skapd them thill bönder och icke thil örligmän, sså hade the och jngin heller att strida före, thy wille the nu falla thill föia och bedias före; then som icke wille giöra thet samma, måtte han stå sin egin fara. . Så skiede så, att all almogin föllo thill dett suenska ricksens råd, at the wille bedia konungen för dem, att the måtte koma thil nåder och thil soning; the som icke wille giöra thett samma med, them wille the sielfua hielpa straffa. Ther med bleffue thå både härrarnar åtskilda, the westgiöttar och de dansche drogo them tilbacker igen ¹²¹⁾ och den vplenske härrin drog then wägin om Ilögzby, ther bråttin war huggin; män

ther war ingen innan före eller någett synderligit modståndt på färde thill at koma igiönom, förthj så snart man förordnade 2 fänicker knechter, som stigo omkring bråttin på huar sin sido, så gåffuo Dacketiuffuarnar strax thil flychten, så the giorde icke mehra ähn några få skott ifrå sig, doch hade thet föga på sig. Tå härrin kom wp thill Linkiöping igen, drogo ricksens råd och den vpländske härrin huar hem thil sitt igen, och fördeeltis krigzfolckitt huar i sina borgoleger igen. Och efter almogin war nu sså stilladt, allenast war der några Dackatiuffuar, som ähntå icke hade giffuitt sig thill någin handeell eller soning, thy sende öffuarsten ehn höfuidzman hett Anders Smålenning med några 100 knechter, som schulle gå skogledis på några wekur thilgiörandis thill at wptaga sådant löst partij. Och mädan thet sså skiedde, hende en morgon tidelige, ther the lågho och huilt sig wid ehn by, kom ehn bonde, ehn midåldersgammal man, trädandes ¹²²⁾ fram om knechterna, ther the lågho och huilt sig och hade sin skyttredzskap wnder armen, och sporde efter huar höfuidsmannen war. Tå suarades honom at höfuidzmannen var i stugon. Tå ^{178.} steg han genasten in, hilsade höfuidzmannen med ehn god dag och kallade honom Per Skegge och bad honom icke förtiänckia sig, at han kom icke för thill honom, ty ther war någett aff konungens folck i wägin för honom. Tå han nu sså talade thill Anders Smålening ¹²³⁾, förnam han wäll att han hade gått fheeltt och war äntå inted rådt i sin ärender, och såg sig med thett sama allestedz omkring och bleff så warsse främmande wärrior wore wphengde på wäggin, som han inted war wan see tilförende iblandt Dackens hop, bleff han häppin och förskrächt och sade så öffuerliudt heller må skiee som han wille seija: "Jag haffuer gåått fheeltt", och begärade strax nåder och loffuade wtt, att han wille strax inan afthonen leffuerera honom en wtaff Dackens höfuidzmän, han wille få honom ehn eller 2 thill fölges. Anders Smålenningh troode hans ord och fick honom 2 karar med sig, der drog han åstad med lönlig igiönom skogin och fan så den samma som han lette efter, som stod der med en spåndt bogha och skiödt thill en hara ¹²⁴⁾. Tå han hade skuttitt wtaff thill haren ¹²⁵⁾, then han och räckade, bleff han i det samma sielff skutthin wtaff honom som war gångin efter honom, och lefuererade honom strax the två knechter honom fölggt hade, at föra den ¹²⁶⁾ thill höfuidzmannen igen thill ett warteckin, att han hade hållit sin ord som ehn erlig man, och bleff sidan så mykitt bätter betrodde, och wthj samma togett bleff många andra Dackatiuffuar wptagna, och wdj sönderhett bleff ther en tiuff skutin, så på wägst såsom den

tiuffuen Dackin war, war sså skuthin igiönom både låron, och efter han bar flux thill at löpa wndan och hade en luntha om halsen, tå lupo knechterna efter honom, finge i lunthan och drogo honom åther åwogh ¹²⁷⁾, så at han full skiäcktan diupare in wthj [sigh] och bleff så trygdt ¹²⁸⁾ med samma luntta; then bleff ther wpsatt på stägill i Calmare för samma Dackatiuff, doch thett bleff i lång
 179. tid ther effter annorlunda befunett, att thett hade icke warrit then rätte sand-skyllige; liekeuel bleff wplupitt ther med stillatt, att the Dackatiuffuar gåffuo sig sedan wnder konungens hender, och störste parthin bleffue gripna och fångna och finge theras welförtiente straff. En hett Jören Jönson bleff satt thill fougte öffuer Konunge häradt och några andra häradt ther i Smålandt, men han bleff ther icke lenge, wtan efter the Dakatiuffuar hade sit wist och sin thilflycht altid thill Rotneby hos then ther war ståtthållare, her Pa[r]sbärgh ¹²⁹⁾, tådan the och altid på den hela feijgden igönom bleffue flux med krutt och allahånda fiendtlige wärior, som der mäst kunde behöffuas, wndsatte, så kunde jngen wara säcker, derfore bleff han strax skuttin aff några tiuffuar der nidre, som man inted kunde taga sig ware före, den thid han skulle draga thill ett ting ther nidre i Konungz häradt.

¹³⁰⁾ Der efter bleff så almogens sack aff rijksens råd så förfordratt hoss konungen, at almogin öffuer hela Smålandt i huart härrade gåffuo konungen en hop oxar, huilkitt löp thill en stor summa, thill några 1000. Ther wid bleff thå sakin sså affstäldt, at ther aldrig mera sidan skulle wräckias wppå. Sedan behölt thå konungen så mykitt aff thett wnga och ogifte folckitt wdj sin daglige tienste, som bruckades för krigzfolch alla städis både hema och bortto, så att man fick them så mykitt att giöra, att the finge släckia deras lust och förwette ther på örlig och krig, adt thenne meninge man sidan aldrig stod efter något örlig hema för theras egin dörr. Thenne hela tiden bort åt war konungen wid thenne efterföliande mening, begynte komma ihug och betenekia, huru många frestilsser och farlige för[s]öcki[n]ger han hade hafft wthj sin regimentis tidh aff sina egna wndersätter: först när han satte bisperna, canickerna, prester och munckar af sitt stora wälde och förminskade theras räntha, på thett cronones räntha skulle blifua föröckad och konungen thes långwarigare och roligare kunde blifua wid sitt regemente, sedan många gånger af Dalerne,
 180. så och af the westgötta herrar, her Ture Jonson, bisp Måns och her Måns Brönteson, her Niels Olson och flere, och nu, huilkitt icke thet minsta war, af småleningar, fick ther för en ledzse wtaff thette regemented ¹³¹⁾ och begynte

thill att betenckia sig, att han wille kiöpa sig ett greffuedöme i Tyskeland eller annorstedis, huar han thett kunde bekomma, thett han wille bliffua wid [vthi] roo och öffuergiffua thett orolige och bullersamme regemented; huilkett några hans trogne män och råd, när the det förnumo, lade sig mykin flijtt och winning om thill at förekomma, och kunde doch icke wtan många wichtige och beueglige ordsaker koma konungen wtur denne mening¹³²⁾. Först war theras mening thenna, at efter thetta rijkett wdj många regenters tid war kommett wdj stort olag, alt sedan konung Carl hade regementedt och jämwäll långt thilförende, kunde thet icke annorlunda gå thill, ähn at then menige almogin woro komne wthj then wanen att söckia middel och wägar och wtflycht på allahända sätt för ähn thett kunde koma i någjn god¹³³⁾ lag och thil nägen god stadig och långwarig hörsamhet igen. Nu hade de och så när farrid huarwed omkring, att the hade och nu försöcht thett yttersta och starkasta middel ther till som hade warridt thill, högre kunde the inted koma och bude¹³⁴⁾ till at löpa med huffuudett igiönom wäggen, ther the nu så många resor inted hade wträttad med, wtan farritt ther illa före, så at the kunde nu grant see och märckia, at regemented war wtaff Gud och Gud hull wthöffuer sit regemente; så war och nu faran öffuerständen, och icke wäll troendes heller wäl kunde wara möijeligit, at något partij schulle nu här efter mera thörass heller¹³⁵⁾ willia försöckia sådan farlighétt på nytt igen; så hade och nu konungen många arffuingar: thill at fly them alla stora härskap i fremande land, thett wille wara widlöfftigdt, besuerligit och omöijeligitt; wille och wara ingen ringa förneddring nu först at tänckia thill sådanne middell, at stiga jfrå then högsta grad och så ned thil then ringaste, jfrån frijhetten wnder annors wälde, thett wille gå^{181.} hartt thill för then, som war annatt waan, och wara en odregelig bördho; then Gud, som här thill hade beuarad honom wdj sitt konunglige regemente wdj så wnderlige mätto, ther thett som offtast hade stått wppå mehra fara ähn nu kunde wara til förmodandes, then förmätte och ähnnu giöra thett samma, war och så nu så mykitt störe licknelse ther thill, med mykitt mera taall, som lyde then meningen thill. Ther aff tog konungen sielff thill att förtänckia sig annorlunda i sackenne¹³⁶⁾.

På den 5 dag Junij anno 1543¹³⁷⁾ kom Ringgrefuin¹³⁸⁾ greffue Jahan til Solmiss¹³⁹⁾, thill Calmare [then ther sedan kom] thill konung Giöstaff [till Söderköpingh], och samaledis kom och tå heem her Steen Erichson och tyske cantzelerenn her Conrad w. Phy och then frandsoske legatten Richerus. The

hade många förslag före om ett nytt krig, som the giärna wille råda konungen thill att inträda med konnungen i Franckerige. Män efther thett ther talades tå inted om the 100,000 croner, som konnungen war förtröstadt med thilförende, the ther skulle kommett wtaff Franckerige, så galt thå theas tall och förslag ner ¹⁴⁰⁾ inted så well sedan the woro igien komne, såsom före; wille och konungen heller inted mykitt höra theas rådslag, wtan handlade och talade tå all mest med her Peder Brae och sade sig nu på denne tiden wäll haffua försöcht huad krig haffuer warridt nu på annet åhr, ther huareken cantzeleren eller her Sten haffua warridt hoss med theas goda råd, wtan hafft pention och goda dagar i Franckericke och hafft fördantzer med madamma de Tampås, madamma de Säll ¹⁴¹⁾, madamma de Massa, men haffue [wi] ¹⁴²⁾ dantzett här före med Gudmund Fössing, Per Skiegge och Niels Tacke ¹⁴³⁾, men fast med ¹⁴⁴⁾ olicka fördeell. Så hade och konungen på denna tiden fått in 3 fänicker knechter med Otte Glasnap ¹⁴⁵⁾, och bleff så besluttadt, att konungen wille efterlätta alla sina ¹⁴⁶⁾ tyska knechtar at fölia Ringgreffuin wtaff landett, huad konungen aff Franckerijcke wille haffua dem, doch så at Ringgreffuin 182. skulle annamma dem strax med sig, konungen wille låtta betalla them wtaff för det han war them skyllig, men efter det at konungen hade nu så nylige förtt krig, wille han jngen mera omkost wenda ther wppå ¹⁴⁷⁾; så war och konungen i Franckericke rich noch att betala sielff krigzfolekitt, om han hade thett behoff. Då greffuin kom nider i Danmarek med sama krigzfolek, gjorde the så emot greffuin som man seijsa pläger, at thett giör så barn ij by som thett åhr hema wandt, at the tecte then gode herren och hans capitiner och höffuidzmän ¹⁴⁸⁾ thill med långa spedzar och hellebårdar wthj theas myterij, som the altid woro wanne at biuda tilförende; huru han sidan bleff wtöffuereens med them, thett fick han see thill. Cantzeleren hade gärna wellatt hafft her Peder Brae wthj thett badett, men han såg sig så mykitt bättre före, at han wille inted haffua skaffa med thenne handelin. Någet ther efter fick konungen wetta, at han hade tagidt en suår summa peningar thil låns aff Fuckeren ¹⁴⁹⁾ i Ausborg i konungens nampn, hade och förtt alt för stortt prång och ståått wthj the land, ther han hade farritt fram, så at wdj the tyske städer, ther han skulle gå til kyrkian, måtte gatturna wara beclädde med engelst wnder honom, och mykin annen öffuerflödigt omkostnadt mera ¹⁵⁰⁾ som han hade giortt fåfångt, förwtan 6000 eller 8000 ¹⁵¹⁾ daler, som konnungen sielff hade fått honom thil färepengar, som alt war medgångitt. Derföre wppå dett konungen wille wara

okrafft för sådan giäld, som han förnam wara på färde, lätt han settia honom i fengilse i cammar på Westerås slott thill döderdaga.

På samma tid war och hertig Otte thill Lynneborg här i landet, som här Conrodt hade her in bestelt; han hölt sig her oförmärekt, thill thes han bleff wppenbaratt och sidan aff konung Giöstaff förskriffuen thil Westerås; ther kom han thill konungen och bleff wel trachteradt.

¹⁵²) * *Anno 1543* stodh en herredagh i Lindköpingh, och iblandh annat blef förhandlat i then herredagen, ther wore en hoop präster af heela riket för-samblade, mäst vtaf Östergöthlandh, Wästergöthland och Smålandh, hvilke som ännu hade någre landbönder behåldne, somblige 3 och somblige 4 eller 6, en parth flere, och gofwe konungen tillkenna, att theras bönder wore nu så treeske och mootwillige blefne, att the kunde intet fåå sin rättigheet af them, hwar-före begärade the ödmuikeligen, att konungen wille anamma bönderna till sigh igen och gifwa them annat vthi wederlagh, hwilket så skedde. Huru wijsliga thet war af them betänckt, thet finge the sedan förnimma när the saknade then hielp the hade af sina bönder, både att hämpta sigh sill och salt, föra theras afradh i köpstäderne och annorstädes långwäga, thet the länge hade mått behålla, om the icke hade mindt konungen thet vppå och sielf bidit ther om. Så wore och på then tijden någre rijke och myndige bönder, särdeles vppe i Vplandh, som hade 10 eller 12 landbönder till frälsse; när någon ibland then slächten wäxte upp, som war skickeligh och manligh ther till, war honom tillåteligit thet att förwärfwa, effter han hade så många godz och gårdar till att begynna medh, när han fick frälse ther uppå; the blefwe och then tijdh lagde vnder cronan igen, och giordes en stadga ther vppå, att in[gen] bonde skulle frambdeles skatta någon bonde ¹⁵³) *.

Anno 1544 på den 13 dagh Januarij Helge tre konungers tid wthj Westerås wthj en herredag skiedde then arff förening emillan konung Giöstaffz liffzarff herskaffther ¹⁵⁴) och barnen, ther meninge rijksens ständer både andelige 183. och werldslige endrechteligen hyllade, beuilliade och samtychte them ¹⁵⁵), så wäll födde som ofödde, thill theres, Swerigis crones och rijksens rätte och närmeste erffuinger, så at effter konungh Gostaffs salige afflidande skulle hans elste son, then högbor[ne] furste hertig Erich, komma thill thetta konunglige regemente, och om han efter sin död hade konunglige och förstelige mandkiöns arfuingar efter sig, tå skulle hans elste son komma thil regemented, och esom the af fölle ifrån linien och thill linien then ene efter den andre inträda wthj thett

konunglige regemente; huar och hertig Erich wtan mandzarfuingar dödeligen affelle, då skulle then nestfödde konung Göstaffz son, den högborne furste hertig Jahan, såsom efter linien then nest födde, inträda wthi thett konunglige regemented, och sedan efter hans afflidande hans konunglige Matz furstlige mandkiöns erfuinger, aldelis såsom om konung Erichz efterkomande konunglige och furstlige mankiöns erfuinger wttrycht och förmältt ähr. Licka sådane ordning whj samma arff förehning skulle och skiee med the andre konung Göstaffz söner, ord frå ord såsom förmält ähr. Män om så skieedde, att efter then konung Gostaffs son, som senast komme thil regemented, bleffue jnga konunglige och furstlige mandkiöns arfuingar, tå skulle then wara och bliffua en hylladt och besuoren konungh thill Swerigis crona och rijke, huem som der nest genom Gudz skickelsse wtaff thett konunglige blodt och lifz arfuingar och den elste son¹⁵⁶⁾ aff sådanne konunglige mandkiöns slächte för handen woro, och i så måtta ifrå linien och thill linien, der¹⁵⁷⁾ som the aff fölle, then ene efter den andra i thett konunglige slechte wtuald och thil euigtijd stadigt och fast hållit bliffue. Huar och så hende, at konung Göstaff och hans Matz mandkiöns arfuingar och lifz erfzherskapter förwtan konunglige och furstlige mankiöns arfuingar afginge och fröicken ehn eller flere efterleffne¹⁵⁸⁾, då skulle waledt

184. på meninge ricksens råd och ständer och icke thil någon wtländis komma eller fallitt bliffua, efter som Suerigis lag thett wtuiser. Män konung Gustaffz och hans lifz erffherrers¹⁵⁹⁾ dåttrar och fröcker skulle meninge rijksens ständer med ehn erlig och tilbörliq brudskatt försee och försörge. Och denne samma hylningen skeede wnder baran himmel, och syntes ehn regnboge på himelen, then stod rätt öffuer them, och föll ett sneiomoln¹⁶⁰⁾, huilkitt och wtan tuiffuel inted gått hade thil att betyda, efter som sedan många ähr ther efter, [då] konung Erich war komen thil regemented, wäl bleff befunedt.

Thett samma ähr kom hertug Hindrick af Brunswick wtur sit fängilsse jgüonom keijsser Karls tilhielp, drog så sedan thil konungen i Danmarek, förhoppandes sig ther bekoma hielp af honom emot then honom hafde haftt fengslig, besinderlige efter han tilförende hade ått hans systerdåtter thill echta. Men han fiek ther doch ingen hielp, huarföre drog han til konung Göstaff i Swerige, som hade och ått hans systersdaater thil sin drotning, begärandes och hielp af honom emott sin wederpart. Men ändoch konungen på thenna tiden icke war leijligitt för rijksens egna sacker skuld förhielpa honom med någett krigzfolek, och han wille doch icke låtta honom aldeles wtan hielp

draga sina färde, tå förährade honom med 10,000 daler, när han reisde sin wägh.

Anno 1547 ¹⁶¹⁾ stod ehn herredagh i Strängenäss, ther almenligen och endrechteligen af meninge ¹⁶²⁾ rijksens ständer bleff neckatt och slett affslagitt the morgongåffuer, som gamble konung Christierns i Danmarck arfuinger eskade och fordrade her af rijkett, wtan i then stadin wille the smida then drothninge marcken och morgongåffuon wthj goda skiechter och piler och spader och thet förbättre ¹⁶³⁾ med krutt och lod, efter the inted bättre hade förthientt. Gåffue the och tå konung Göstaff the ¹⁶⁴⁾ breff och segill på the land och län, som han med rijksens råd ja och samtycke sine käre söner thill furstendömer giffuit hade, ther wppå han ordning och deelning då för dem wplässa lott.

Och tå lod konungen biuda thill sig allt rijksens råd thill Gripzholm, ther gjorde hann them giestebud helle 14 dagar bortåt och gjorde sig ther lätsinnig och glad med sine trogne män. I synderheet gjorde han sig en ^{185.} serdelis affthons måltijd, på huilken tijd drotning Margretta sielff bar in alla-hända confecht, och konungen bar sielff dricka in, bad dem giöra sig glade och lustige, såsom och konungen sielff wille giöra, therföre att the nu hade kiendt hans söner god för Swerigis rijkes arfuinger. Der emott schulle de och wara plichtige igen thill att beuissa them alla så lenge de leffde all gunst och nåde, dem och deris barn så lenge de leffde, och wara them för hulla, trogne och rättrådige herrer, ther wpå schulle the frijtt och fulkomelige förlätta sig wppå. Skiedde konungen med samma ähra och reuerendtz aff hans konunglige söner ¹⁶⁵⁾, sådan tackseijlsse som det sig borde, och hoppades att the kunde tryggeligen förlätta sig der wppå.

På then 29 Octobris, som war på ehn lögerdag ¹⁶⁶⁾, då klocken war wid 8 efter middag, på Stocholms slått bleff then högborne furstinna frue Sophia, hertiginna thil Saxin, Engeren och Wesphalin, konung Göstaffz datter, fød.

Anno 1548 affsompnade i Gud her Christoffer Anderson thill Hedäcker, riddare. På sama åhr war en stor pestelentzie vdj Stocholms stad, warade och wthj thet nestkomande åhritt.

Anno 1549 lott konung Giöstaff sänckia Oxadiupitt wtan för Stocholm, lott och byggia blockhuss wid Waxholmen och leggja ther öfuer sundet en boom, som man kunde lässa thill och wp för the skiep ther genom droge.

Wthj Martij ¹⁶⁷⁾ månad på Kongzör, konung Göstaffz sättegård, föddes then högborne furstinna frue Elizabett, hertig Christoffers thil Mäckilborgz husfrue.

På sama åhr lott konung Göstaff leggia grundualen på Wpsala slott på bärget, ther som det nu står. Hölt och konungen någre herremändz bröllup samma åhr, j synderhett om Fastelagz söndag, såsom war först her Peder Braes, som war konungens systerson, med jungfru Beatta Göstaffz datter, som war drothingens systerdatter¹⁶⁸); ther nest war her Lars Siggesson med jungfru Britta Tures datter, 186. Axil Erichsson och jungfrue Else Axill Posses datter, Clauss Jörenson med frw Marina Niels datter. Och lott konungen både sina söner fara wtt emott brudgummerna¹⁶⁹) och stättelige wndfånga them. War och få her Peder Braes broder greffue Jahan i fölie med sin broder på then tijd, och gick bröllupitt stättelige nock thill.

Anno 1550 bleff fred och förbundet emillan keijser Karl V:us och hans rjeker och land och Swerigis rjeker wprättadt och giortt¹⁷⁰). Wid samma thid lott konung Göstaff fundera och byggia Helsingeforss stad i Nylandh.

På then 20 dag Majj drucknade konung Göstaffz cammarråd Niels Person thill Åckeröö¹⁷¹) på Brådwijken, ther han kuldseglade sig med thre hans thienare och två bönder wtan för Suintunabygden¹⁷²).

På then 4 dag Octobris om natten hart wid 2 på Stocholms slott föddes then högborne furste och herre her Karl, Swerigis rjeker arffurste och hertig thil Sudermanneland, Näricke och Wermelandt, konung Göstaffz son. Sama åhr bleff fred och förbundet giortt och besluttin emillan Sverige och Engeland¹⁷³).

Anno 1551 lott konung Göstaff byggia och wprätta thill the fattiges behoff och nödtorfft spetallet i Danewijken wtan för Stocholm, och lade ther wnder them thil wnderhåldt och wppehålle ehn stor räntha.

På then 26 Augustij på Tynnelssiö huss affsompnade i Gudj ganska christeligen then högmectige furstinnan och frue frue Margretta, Swerigis, Giötthes och Wendis drothning, konung Göstaffz andre husfru, och få miste solen sitt skeen.

Anno 1552. På den 29 Aprilis bran Åbo stadh aff wtaff wådeeld på then [ene]¹⁷⁴) sidon.

På den 22 Augustj på Vadstena slott hölt konung Göstaff sin tridie bröllupz högtid med then edle och welborne jungfrue Catharina, her Göstaff Olsons thil Torpa, riddares och gubernatoris i Westergötlandz, datter. Lickeuäl bleff tilförende wtaff alla bisper och förnembste prelatter i rijkett noch disputeradt, handlatt och taladt, om thett icke war för närh skyltt, att konungen 187. måtte taga den personen thill sin drothningh, effther thett war drothning

Margrettes systerdåtter; ther war ther om hållitt ett skarpt taall i både fursternas, hertig Erichz och hertig Jahans, och rijksens rådز närwaro wtaff erchebisen ¹⁷⁵⁾ och några hans medföliare på then ena sidan, och tuertt emott igen på then andra sidan M. Clauss, bisen i Lijnkiöpingh, och mester Jören Norman och flere med them på then andra sidan; somme sade thil och some ifrån. Män efter thet at fursternar och rijksens rådز, så wäl som och konunghen sielff, befunne sådan disputation föga haffua wppå sig ¹⁷⁶⁾ och mera komma werldzlige sacker thill än andelige, så war och then grad icke heller wtryckeligen förbudin wthj then helige schriff, wtan huad som påwerna sidan haffua giordt för stadgar, ther man inted war bunden thill: thy måtte konungen wäll haffua ehn frij willia och hälst ¹⁷⁷⁾ at lefua wthj et christeligt echteskapz stånd. Ther wppå gick tå bröllupedt för sig. The två furster hertig Erich och hertig Jahan ware talemän, hertig Erich för konungen ¹⁷⁸⁾ och hertig Jahan för drothningen, som bruden war. Konungen loffuade henne stättelige morgongåfuer, och ther wppå fördes hon thil kyrkio och bleff kröntt. Och wdj samma högtid skiedde ther thornäring och stäckande som der thill hörde. Någon thid ther efter funnes ther några calwinister iblandt konungens spilmän, såsom skamfärade alla tafflor på Christj bälletes licknelsser wthj hela Wadstena closter, både på höga alteredt och alla annorsteds, huar sådan fandz i wmgångerne, och ändoch thett bleff konungh Göstaff tilkenna giffuitt, befandz doch liekeuäll sidan att konungen föga wårdade ¹⁷⁹⁾ then sacken, lätt och inted heller widergiörett. Män huad harm och förtrått konung Göstaff skiedde ther emott, thett fick han förnima åhrett ther efter wthj Wadstena ¹⁸⁰⁾.

Anno 1553 sände konung Göstaff Axil Nielson och sin secrettärare Oluff Larson med thesse wärff och ärender thill borgomestare och råd wthj Lybbeck. Men sidan konung Göstaff aff the suar, som the lybbeske gåffuo ^{188.} honom igen, förnam att han hoss them ingen förlättelig wenskap hade sig thill att förmoda, j thett at the begärrade tå aff honom theras preuilegier här i rijkitt, som olijdelige woro, jtem betalning och widerlegning ¹⁸¹⁾ för allt thett godz the här i rijkett wthj then lybbeske feijgde mist hade, till thett tridie then räst, som the förmente att han war them skyllig för den hielp och wndsätning, som de honom emot gamble konung Christiern giordt hade, för ¹⁸²⁾ huilken wndsätning konung Göstaff dem dock icke allenast thilfyllest, wtan och så wthöffuer thill ottetusende marck lybbeske förnögt och betallad hade; derfore hade

han sina sacker i god acht thill att mötta dem, huar the någott fiendtligitt sig emott Sweriges rijke företaga wille.

Anno 1554. På then 27 Junij bran Södre Malm wtaff genom wådeeld. På samma åhr kom konung Göstaffz systerson, then wnge greffue Jahan wan der Höge och Brockenhussen, thill Rom och bleff ther aff påwen consecreratt och wtwaldt thill en biscop i Ossenbryggia.

Anno 1555 rustade sig konungen thill siöss thill att fahra thill Findlandt och settia sin son hertig Jahan ther wthj sit förstendöme ther thill en hertig, och kom then 13 dag Augustij thil Åbo. Thå tänckte then findske adelin wäll någett ther wppå, att konungen icke skulle fara så snart thadan igen then hösten, med mindre ähn han hade hållit räffst ther i landet, efter såsom konungen lenge och wthj mång åhr tilförende hade önskatt sikh till at fåå en gångh legenhett och tilfälle der thill; och fruchtade och fulla derfore, att thett skulle ähn icke alltt kunna gå thill med alles theras fördeel, tänckte för then skuld ther thill på huad sätt man skulle få en liten trätta med rysserna på grenssan, som wäll snart kunde wara reette, efter såsom några resor tilförende sådan handell wäll skiedt hade, och giorde sig sådanna tijdander, att ther konungen nu wille taga in i Nötteborg, tå hade aldrig warridt någon
 189. bätter legenhett ther thill ähn rätt nu, ty at så snart rysserna finge wetta, att konungen war ther wthj egin person komen med sådanna stättelig krigzrustningh, tå skulle rysserna få stor förskräckilsse och ingen thöra lätta finna sig thil någon motvärn. Sådanne thijdander förde then Oluff Skotte jfrån Wijborgh thill Åbo thill konnungen. Ther wppå fick Jacop Bagge befallningh at han skulle draga med en hop grundtwadiga galleijer, jachter och espinger, well wtrustadde med krigzfolek, wp i Nyen och besee, huad lägenhett ther kunde wara på färde at draga ther in med then store skipzflätte. Och war han komen på $1\frac{1}{2}$ ¹⁸³⁾ mil när Nötteborgz slott. Sände så ¹⁸⁴⁾ höfuidzmannen på Nötteborgz slott, bennempd Jffuan Jffuanson, ehn myndig baijor, som hett Fedder Fedderson, thill Jacop Bagge och lätt spöria honom, huij han så wtan förloff och minne hade draget wp in wthj hans kejsaris landt och icke begäradt för sig leijgde, om han några wärff thil höfuidzmannen på Nötteborg haft hade. Honom gaff Jacop Bagge thenna suar jgen, att han inted seningebud war, wtan ehn krigzman och wtliggiaare i siön, och efter han hade förnumett, at stoor owillia och twedrecht emillan hans konungz wndersätter och theres storfurstes wndersätter på grenssen begynt war, gaff han sig för den

schuld thijtt in i Nyen thill at förfara hos någon trogen man heller bajor, huru thett hade sig ther om i sanning, efter han faan them som boode hoss grensserne och i sackenne wara partiske, [thet han] inted tro wille eller kunde; wille och giärne förwette sig, om therriis herre och keijsare wille hålda korskysningen obröttzlig eller icke.

På den 10 dag Septemb. hade thesse af adelin, Hindrick Clausson thill Kanckas, Niels Boyie thil Genness och Clauss Christierson thill Åminne, dragit med en wäldig krigzhär, både ryttere och knechtar, så och Jacop Bagge med 14 galleij[e]r-in i Rysland. Och tå the med ryttere och knechter then tridie¹⁸⁵⁾ dagzleedt thijtt in kompne woro, mötthe them 60 bajorer med en wäldig hop krigzfolck; them söckte the suenske manligen, slogo them strax på flychten och förfulde them en stor $\frac{1}{2}$ mile wägh och niderlagde många af them. Se- 190. dan drogo the suenske in för Nötteborg, och efter the samma slott besichtett hadde, befunne the at det stod icke thill att beskiuta thill storm, både för then starcka befästning skuld, at muren war 3 fampnar tiock emott en holma, ther man slottid schulle beskiuta kunde, och at man icke wtan stor fara för then starcke ström skuld kune komma med skytten¹⁸⁶⁾ thil samma holma. Så wahr ther och på then andra sidan icke närmera platz och tilfälle thill at beskiuta thett, ähn på 700 trän wid pass; så begynthe och stor hunger och nöd gå wppå krigzfolekitt, mädan rysserna all fätalie hade tilförende låttid bortföra, derföre nödgades the draga ther jfrå, som skiedde på then 28¹⁸⁷⁾ Septemb. Och tå the 6 milar ther ifrå kompne woro, mötte them rysserne 20,000 man starcke thill häst och så många thill fottz, alle wäll wtrustadde; them fullu¹⁸⁸⁾ de suenske frimodeligen wppå, forfulgde them med hug och slag en fierding wägx, så at the finge ett stortt niderlag, men the suenske finge tå en ringa skada, och thetta skiedde på den förste dag Octobris. Och efter natten förtogh them att fölia wijdare efter fienderna, tå förfulde the them annan dagen 3 milar wägx, och rysserna rychte allt wndan, så att the suenske fölgde och slogo them på 2 milar när Systerbäck. På then 4 Octobris drog Jacop Bagge med skipzflotten aff Nyen thill Wijborgh stadh igen; med thett samma komme och rytherna och fottfolekitt in wthj Findland igen.

Anno 1556. Om natten på then 17 Januarij finge the suenske en bajor thill fånga, som storfursten i Rytt[z]land på speierij wtsendt hade, och han gaff thilkände, at storfurstens wäldige krigzmacht war då wtsent thill at förhäria och förderfua Findland¹⁸⁹⁾, för huilken hop war öfuerste fältherre ståthållaren

på Nogård sampt ehn benemdt Petter Giorgeuitss¹⁹⁰⁾, och storfurstens son aff Cassanien¹⁹¹⁾ war med them [med] 2000 tattare och hade med sig fämpton fältskiött.

191. Så hade nu sama ryssernes wäldige hop fallitt 5 dagar tilförende in i Eurepä¹⁹²⁾ häradt och slagit theas leger wid Kaukuierffueby¹⁹³⁾ och Mola¹⁹⁴⁾ lendzmandzgård. Derföre drogo her Börge Nielsen thill Wijenäs, riddare, och Jacop Bagge jfrå Wijborg med ehn hopp ryttere och knechter ned thill grends- sen thill at förfara huru starcke fienderne woro, och sidan the finge spöria af ländzmannen j Mola, at fienderna woro them för starcka, rychte the thill Wijborg igin om natten. Komo så thill Wijborg thesse 2 adelsmän, Niels Boije thill Gennäss och Erich Spåre thill Hywykylä¹⁹⁵⁾ med the ryttere och knechter och alla the fältskytt och andra skytt i Kiffuels¹⁹⁶⁾ konungsgården warritt hade, huilken the sielfue hade thändt ellden wpå, att rysserna icke skulle kuna haffua theas legre ther eller någon wndsätningh. Tå nu rysserna drogo jfrå förde Kaukuierffuerby, brände the sama by aff och sidan alla the byar, som låga emillan grends- sen och Wijborgh, slogo ihiäll både quinnor och barn och skona- nade jngen.¹⁹⁷⁾ * Kom och Anders Nilsson, som sedan bleff slotzfougde på Wij- borgh, sielf tiugunde eller trethijonde till wärka medh 300 rysser; ther skiöt han strax theas höfwidzman, och menige ryssarna gofwo strax till flychtenne, ty the hade några dubbelhakar medh sigh, som the lätthe gå af på them, drab- bade fluxt iblandh them, ther af blefwe the förskräckte, och blef mäste parthen af them nederlagde som icke kunde vndfly. Hade och en hoop ryssar till någre tusend stark begifwit sigh på ett sträcktoogh vth omkringh i landet, och komme så när att the finge see en fahna ryttare i marken, som Nils Jespersson förde; der blefwo the på bade sijdor vtaf thet oförwarande möthe, ryssarna för the swenske och the swenske för ryssarna, så häpne och förskräckte, att the gofwe på både sijdor flyekten medh sådana rennande och farth, att the rände 12 eller 14 mijler vthi ett rännande tillbaka igen förr än the såge sigh om, the swen- ske på vägen åth Åboo och ryssarna åth vägen till gränsen igen emot therras hopp. Men hvem det hade hördt, huru stoor ordh Niels Jespersson hade hafft något tilförende medh sine ryttare, och huru många ryssar hwar wille taga medh sigh vppå sitt glafwen och föra sin koos medh sigh, och kunde icke tänckia, att the så lätteligen skulle låta skräma sigh af det folk, som intet jagade efther them vthan rymde vndan them, såsom likkwäl skedde. Ther utaf må man see, huru det är medh en hoop folk, dem Gudh tager hiärtat ifrån.

Der hafwa lijkwäl wåra svenske hoffmän som oftast stoort feel vtaf, att the wilja wara storordade och wilja flåå biörnen förr än han är slagen. Med det samme kom tå ryssens wäldige macht meer än till 80,000 starek, dragandes för Wijborgh, der mötte något krigzfolek, ryttare och knechter, hardt vthan för Wijborgh, som gofwe sigh till skermytzell medh theras hoop, men effter thet the wore them alt för swage, blef en som heet Bengt Smålenningh nederlagdh medh någre hans knechtar, lijkwäl vndkomme många in i Wijborgh igen, och der medh gofwe the sigh in i befästningen igen. Så blef tå ryssens stoore hoop liggiandes för Wijborgh, doch icke mehr än 2 dagar, och giorde någre förflugne skott in i staden medh sin fäldtskytt, det doch föga hade till att betyda, ty the giorde ingen skada. Så hade och en stoor hoop ryssar hållit sambtal medh hwar andra på en lithen siöö, ther så många hade hållit tillhoopa, att isen war brustin vnder them, så att ther drucknade till många tusend ryssar, och der iblandh war mycket myndigt folk, som man sedan fick see på theras kläder. Om natten der effter sedan ryssarna wore kombne för Wijborgh, begynte the strax låta föra i befästningen höö och hästefoder ifrån ladugården och till slottet in till sigh then heela natten igenom, det hörde ryssarna vthi deras lägre och fattade fuller meningh der vtaf, att konungen war nu sielf kommen till Wijborgh medh sin stora krigzmacht, och blefwo therföre, såsom Gudh wille lagat, så förskräckte, och hulle det för ett ondt *omen*, att så många 1000 ryssar wore kombne på flychten till dem, som förberördt är, och så många 1000 wore blefne drucknade i den siön. The ryckte strax vpp på then tridie dagen der efter medh deras heela hoop ifrån Wijborgh och öfwer grensen till Rydzlandh igen. Tå nu konungen förnam sigh således wara bedragen och förfördh vthi ett sådant oförtiänt krich, och sågh och förnam sigh ingen hielp eller vndsättningh hafwa af den liflendske orten till att förmoda, som doch så fullkombligen hade lofwat och tillsagt sigh göra wilja, och hade derföre deras sendebudh till konungen att komma honom på tåget; derföre tänckte han på medell och wägar, der att komma till fredh och stilleståndh medh ryssen igen. Tänckte och der till huru han wille wedergörat på them som hade kommit konungen till det krich, om det icke hade blifwit vthi vnderligh måtto af Gudh förtagit*.

Jn Junio på 5 dagen ¹⁹⁸⁾ lott konungh Göstaff jfrå Åbo skriffua storfurstin thill om then oenighetth emillan theras land och wndersätter war wpkomen, sändandes M. Knutt, canick och kyrkioherre i Åbo, med samma breff thill honom.

Samma år then 22 Septemb:s kom mester Knutt med storfurstens suar thilbacker igen thil konung Göstaff. Sidan förskickade konung Göstaff thil storfurstin thesse sina myndige legatter, nembligen her Sten Erichson thil Gräffznäss, drothning Margrettis broder, erchebiskop Laurentz i Wpsala, mester Michil, biskop i Åbo, Bengt Gyltte thill Påtorp, Knutt Knuttson thil Öckne och Oluf Larson secreterare.

Anno 1557 bleff fred besluttin i Store Nogård emillan Sverige och Ryslandt, som skiedde i Martij månadh. Wthj Augustj månadt giordes korskyssningen i Stocholm aff konung Göstaff på fredtzbreffuitt wthj storfurstens seningebudz närwaru¹⁹⁹).

Anno 1558 bleff konungen påmijntt wtaff rijcksens råd, att effther han¹⁹². hade satt sin yngre son hertig Jahan wthj sitt heele förstendöme wthj Findlandt, så wore nu gått och rådeligitt at han nu betenckte then andre och eldre sonen, som nermast war cronan, medh land och lhän, på thett at ther wtöffuer med thiden icke skulle wpuäxa någon ouillia bröderna emillan. Så kunde han och nu, mädan han wäl måtte; fåå see huru han wille hålla huss för sig sielff: funne konungen fheel ther wthj wara på färde, så kunde han nu wthj hans wälmacht wnderuissa honom annorlunda och bättre. Thett lät sig konungen behaga. Förlänte så sin son hertig Erich den 4 dagh Maij Calmarna slott, stadh och län sampt Cronebärgz²⁰⁰) slott, län och hele Øland thill ett fursteligitt wnderhåldt.

Then 9 Julij kom greffue Edzartt thill Ostfrissland förste gången thill Stocholm och handlade på sitt gifftermåll. Den 23 Augustj drog greffue Edzartt jfrå Stocholm thill sitt greffueskap och landt, sidan han af konung Göstaff gode och behagelige swar på sitt giftermål bekomit hade. Then samma dag²⁰¹) kom then högborne furstinna och frue fru Catharina, hertig Magnus thil Saxens, Ingeren²⁰²) och Westphalens efterleffuerska, til högbeite hennes dattersson hertig Erich, och bleff ther med besynderlig stoor stått wndfångin och trachteradt.

Anno 1559. Then 25 Augustij kom greffue Edzartt thill Ostfridzlandt thil Stocholm igen, haffuandes med sig både thessa furster, hertig Franss thill Saxen och Luneborg²⁰³), bispen thill Münster, Ossenbrygge och Poddelboren, sampt sin broder greffue Jahan med deras rådih, och dog²⁰⁴) bleff nocksampt handlat och förbetingatt, huad rättighet ssåsom greffue Edzartt och hans afföda schulle haffue thill hele greffueskapidt Ostfrisslandt, så frampt han schulle haffua thenne konungadåtteren, och stod så närh der wppå, att huad både thessa fremande

furster²⁰⁵) icke hade warridt när wid handen och lagt så mykitt thil godo, hade greffuin måttid med blygd farridt fåfängt thilbacka igen.

Then 1 Octobris hölt konung Göstaff sin eldzste dotters fröicken Catha- 193.
rines bröllupz högtid med wälbemälte greffue Edzartt i Stocholm, som skiedde på söndagen nest efter Michaelis, och flydde så ther, att greffuen skulle draga landwägin igönom Danmarek och skulle fröicken Cicilia följa sin syster. Män tå the komo thill Wastena, kom ther ett sielsynt rychte om greffue Edzartts broder greffue Jahan, och bleffue så greffuin och greffinnan förhindrade thill [att] komma wtur rikett thenne gången. Sedan bleff greffuin och greffinnan stätteliga afferdigade med hennes heele brudskatt och alla parafarnalia, och ther thill med 5000 daller thil tärepengar. Bleffue och sidan beledsagade af hertigh Franss af Saxen ifrån sit furstendöme och in thill greffue Edzarttz greffue-döme. Män huad ähra thett suenske ridderskapidt och fruor och jungfruger, som dem fölgde, skiedde ther emot igen, finge the ther see, och then²⁰⁶) kunde inted mindre wara. Och äpter fröicken Cicilia bleff thå kallat tillbaka igen wtaff konungen, bleff konungen mykit förtörnatt för thett rycted schuld, som hertig Erich, som tå war, medh på Wadstena slott, obeskiadelig hade lättid kommedt åstad igönom den her Carll de Mornaj. Någon liten tid der efter blef konungen någett siucklig wppå Sägersiöö och kom aldrig sedan wäll thill sin hälsa igen. Fick och konungen sidan aldrig så gått tyeke thill sin soun hertig Erich igen, som han tilförende haftt hade.

Szå begynte och hertig Erich tå först lata see huad han wille före i sin skiöld, först med någon genstörtighett emott faderen och sidan med²⁰⁷) några andra förtäckte anslag, som han före hadde, ther icke många kome wnder wäderit med huad han ther med rätteliga i sinnet hade. Han simulerade²⁰⁸) sig willia bedias thill drothningen i Engeland, ther om han någre åhr thilförende hade lättid wärffuett genom sin præceptorem her Dionisium, mädan drothning Maria ähn nu lefde, och thenne drothningen war i stor mistancka och lifzfara hos sin 194.
syster drothningen, och konungen sielff icke ähnnu tyckte att bära mykitt licka ått, att ther skulle kunna bliffua någott giffthermål wthaff. Så skreffue och alla herrar och furstar ifrån Tysland, som woro hertig Erich någett skylde, och råde honom stå wthaff med sådant företagande, och der thill [gofwe the] många anseeliga ordsacker före, hwarföre thett icke skie kunde honom thill någet gangh, och skaffade thett lickeuell hoss honom inted²⁰⁹), wtan begärade wtaff her Peder Brae och her Sten Erichson, att the skulle låta brucka sig wthj hans namn

för legatter thill Engelandt. Män efter konungen wille sielff jngen wmkost wända ther wppå, och sielff hade hertig Erich ingen råd dher till ²¹⁰), * ty slogo the och saken vtaf.

I medler tijdh dödde drottningh Maria, och så kom then vnge dråttningen till regementet igen; begärade då hertigh Erich af sin broder hertigh Johan i Finlandh, att han skulle göra honom then legation till wilje till then vnge drothningen, som då war nykommen till regementet i Engelandh, hwilket hertigh Johan sin broder till wilje och ehra gärna strax sambtyckte, och effter både bröderna en långh tijdh vthi theas vpfödzo tillförende hade warit någon osämja emellan, tänckte hertigh Johan sigh nu hafwa fått det rätta tillfället att komma sigh vthi sin broders fullkombliga hyllest och wänskap igen. Och effter thet war, som tillförende berördt är, någon owänskap kommen emellan fadren och sonen, lade sigh hertigh Johan mycket vth för sin broder hertigh Erich till att förlikja både fadren och sonen, ty att thet hade så när stådt ther vppå, att fadren hade achtat sin son hertigh Erich ett ewigt fängzle; thet halp hertigh Johan till att förtaga thet fljteligste och troiligste han kunde, och meente ther igenom, som thet och fulle wärdt war, att förwändta sigh en ewigh hyllest, men thet hade lijkwäl en sorgeligh vtgångh, så konung Erich kom till regementet. Lijkwäl gick thenne legation wäl för sigh.

Anno 1560 sende konungen sin son hertigen af Finlandh åstadh till drottningen i Engelandh medh monge anseende män och 80,000 daler till tärepennningar; der medh for hertigh Johan åstadh ifrån Elffzborgh till Engelandh, fick en godh dragande böör och yträttade sine wärff och ärender så ståtligen och anseenligen, som någon tijdh något sendebudh tillförende giordt hade, och kom medh gode tijdender wäl tillbaka igen. Ther war stoor glädje på färde emellan thesse 2 förstar, och läth sigh hertigh Erich intet annat förnimma, än han war fullhogse till att draga ther uppå åstadh till Engelandh; men hemblighen hade hertig Erich andre practiqver i sinnet, thet kunde han mästerligen dölja inne hoos sigh, medh någre fransoser som han hade hoos sigh, som war her Dionysius Beurheus, her Carolus de Mornai och Claudius Colart; ty att ändoch saken war aldeles wäl förlijkt emellan fadren och sonen, hade lijkwäl hertigh Erich inne hoos sigh en hembligh misstanka och redhuga för fadren, medan han lefde, derföre lätz han sigh wara wiss uppå saken, att hans gifftermähl skulle wäl kunna hafwa en godh frambgångh; och vppå thet

att thet skulle heetas skeep honom medh thess större wissan och ehra, och att han icke så drogh vtaf riket, så at han icke skulle blifwa ther ifrån vtstängdh, begärade han vtaf fadren, att han måtte blifwa krönt till Sweriges och särdeles Götha konungh, hwilket skulle wara konungens jurisdiction aldeles oförkränckt vthi sitt konungzlige wälde och alle rättigheeter vthi alla måtto, allenast therföre, att han måtte hafwa och föra konungzligh tittell, så att intet ting skulle kunna wara thenna saak något till förhinders, nu vthi alla måtto så wäl till namn och ståndh såsom till sielfwe bördens wara drottningen lijka mächtig; der uppå begärade han och fast alle the förnembste vthi heela riket att wara medh honom vthi följe och så många tusend lödige marek silfwer, ther han medh sitt heela medfölje och hoff wäl hade kunnat häfft rådth att förhålla sigh wäl vtaf på 2 eller 3 åhr, så wäl som att föra ett måtteligit krich medh, om thet så hade giordts behoff; så att han på allehanda tillfallande nödortffter (så mycket man menniskligit och mögeligit kunde tänckia) säkert och wäl förwahrat war. Ther uppå giorde och heela Gottlandh honom en stoor hielp och vndsättningh medh en godh wilja; ther hulpe och alle the som vthi något anseende wore gärna till, men huru wäl och tryggeligen war alt sådant meent allenast bröllops högtijden till förfordringh²¹¹), men huru konungh Erich hade sedan sielf vtlagt thenna meningen till thet bästa för sin her fader, thet kunde icke wärre wara; lade och så mycken skuldh uppå rådet, att ther fadren hade mått lefwa någre åhr ther effter, hade the kommit ther öfwer i thet störste förtaal, laster och ogunst; så hade hertigh Erich sielf welat lönt sine gode mäns wälgärningar, som the aldrawäst hade kunnat vtkomma för theras trogne hielp och förfordringh. Saluterade han ther medh sin fader på thet ödmukeligste och wänligste, togh ther medh förloff och afskeedh till sin företagande reesa. Men innan thess han war kommen till Elffzborgh, komme tidender och buden starek nogh, att fadren war afsompnadt; och ändoch honom sådane tidender icke wore obehagelige till att höra, stälte han sigh lijkwäl såsom han intet skulle wilja troo sådant wara vthi sanningh, vthan lopp ther medh till 10 weku siöös tillgörandes uthi hafwet jempt widh Skafwen, skyndade heela flottan för sigh medh både furstarna hertigh Carl och hertigh Magnus, som han hade medh sigh, men sielf wände han tillbaka igen till Elffzborgh, effter såsom tillförende hoos honom allena och hans franssoser beslutit war, hwilket her Carolus de Mornai för greffwe Per, her Göstaff Oluffsson och andra flere sedan bekände. Och strax konungh Erich kom så när till

landz, drogh han föråth med espingen, läth roo sigh till landz, och när han war något lithet gången till att spassera vthi markien, hade han allareda både hugh och sinne och åthäfwor fält frambför han war tillförende, så att hwar man kunde grant märeckia att ther war annat vppå färde. Strax i samma timan läth han kalla alla sina förnembste gode män tillhopa, läth hylla sigh och giorde starecke försäkringar; läth och sigh strax ansee, att han hade något hårdt vthi sinnet; han skulle undertijden fara medh att leeka synnerligh leek medh sine knechter, så att the stungo hwar annan ögonen vth att the låge på kinbenen, sloge hwar annan hufwudh, armar och been sunder; ther logh han åth och hade thet för sitt tijdfördrijf. Men thet fölgde fuller ondt och wärre effter, såsom framdeles vthi hans historia förmält warder. Hwilket nu så må wara sagt, huru then gode konungh Göstaff effter långligit och oroligit regemente, icke vthan sorgh och bekymber, såsom alle andre menniskior måtte läggia sitt gråå hufwudh neder. Och winteren ther effter blef han ståtelingen och konungzligen begraffwen vthi Vpsala vthi främbste choret medh två sina drättningar.

Noter.

¹⁾ Per Brahe har genom förbiseende kommit att, såsom det ser ut, hänföra 1542 års händelser till 1541. Hans egentliga misstag ligger däri, att han, efter att ha berättat om den franske legatens ankomst, fortsätter: *Samma år ij Maj månad* etc. (s. 26). Franske konungens sekreterare och kammarherre, sieur Christopher Richer, anlände till kon. Gustaf i Kalmar i *okt. 1541*. Däremot var det först i *maj 1542*, som Gustaf Olsson fick befallning om "Lödöse stads flyttning" (Kon. Gust. I:s Reg., 14, s. 47 f.). *I början af år 1542* hade v. Pyhy, Sten Eriksson Leijonhufvud, Knut Andersson Lillie och Georg Norman affärdats till Frankrike (deras fullmakt är daterad d. 25 jan. 1542, jfr Kon. Gust. I:s Reg., 14, s. 65). "Emot pingesdagens tid" s. å. fick konungen kännedom om Nils Dackes agitationer i Småland.

²⁾ *först* B.

³⁾ *ett hundra* B.

⁴⁾ *karl* B.

⁵⁾ *lijf och sundh* B.

⁶⁾ *them gått* saknas i B.

⁷⁾ *säkert* B.

⁸⁾ *lifued* saknas i B.

⁹⁾ *Lybiske* B.

¹⁰⁾ *mötte them then samme Smålandz Måns Perisson och Måns Hålm och hade* B.

¹¹⁾ *brfwen* B.

¹²⁾ *Berkwal* B.

¹³⁾ *westgiötte* saknas i B.

¹⁴⁾ *effter såsom åhret tillförende i Grisebecke och Calmare vlfowat wardt till-*
lagdt i B.

¹⁵⁾ *och wille* B.

¹⁶⁾ *ther* saknas i B.

¹⁷⁾ *tw eller* B.

¹⁸⁾ *både effter* B.

¹⁹⁾ *tämmeligen* B.

²⁰⁾ *före, der var den fennika till en* B.

²¹⁾ *doch* B.

²²⁾ *sollenerer* B.

²³⁾ *skegguta, men doch* B.

- ²⁴⁾ *leutnant* B.
- ²⁵⁾ *vnder tiden stå sigh och* B.
- ²⁶⁾ *Ribbelikratt, men the wore swåra illa vtrustat medh en hoop gamble råstige och illa klädde, såsom bönder plåga wara klädde när the hasteligen oförwarandes blifwa refne ifrån plogen medh en hoop gamla råstiga påålyxor* B.
- ²⁷⁾ *giorde medh* B.
- ²⁸⁾ *krigerätt* B.
- ²⁹⁾ *sade* saknas i B.
- ³⁰⁾ *bråtta* B.
- ³¹⁾ *kunna* B.
- ³²⁾ *till vndsättningh* B.
- ³³⁾ *ther före draga oskadda tillbaka igen* B.
- ³⁴⁾ *på både sidor* saknas i B.
- ³⁵⁾ *vtsläckia* B.
- ³⁶⁾ *skött* Ba och Palmsch.
- ³⁷⁾ *förnäcka* B.
- ³⁸⁾ *them* saknas i B.
- ³⁹⁾ *bedja* B.
- ⁴⁰⁾ *före åth* (i st. f.: *fcelt om*) B.
- ⁴¹⁾ *en lijdh* B.
- ⁴²⁾ *then wågen* B.
- ⁴³⁾ *fordra, slogo och nederlade så många the ofwerkommo af the danskies hoop* B.
- ⁴⁴⁾ *wågz* B.
- ⁴⁵⁾ *Wårnesslandt* A.
- ⁴⁶⁾ *doch* B.
- ⁴⁷⁾ *Skinnewaldhz* B.
- ⁴⁸⁾ *änslige och* saknas i B.
- ⁴⁹⁾ *hoss* saknas i B.
- ⁵⁰⁾ *Boo* B.
- ⁵¹⁾ *Elbingen* B.
- ⁵²⁾ *äntå* saknas i B.
- ⁵³⁾ *nogh* B.
- ⁵⁴⁾ *intet eller föga* B.
- ⁵⁵⁾ *lägret, therföre the* B.
- ⁵⁶⁾ *dufna* B.
- ⁵⁷⁾ *och* saknas i B.
- ⁵⁸⁾ *Hohlweden* B.
- ⁵⁹⁾ *till vägs — — tijdeligen* B, uteglömdt i A.
- ⁶⁰⁾ *Småswen* B.
- ⁶¹⁾ *Tyris* B.
- ⁶²⁾ *100* B.
- ⁶³⁾ *fullmodat* B.
- ⁶⁴⁾ I samma rad nederst på pag. 165 står: *tå the*, hvarefter öfverst på pag. 166 hänvisas till pag. 167, där det här inom asterisker inneslutna stycket följer, hvarefter pag. 168 är blank.
- ⁶⁵⁾ *Tå hade her Suante warrit i Linköping* saknas i B.

⁶⁶⁾ *före* saknas i B.
⁶⁷⁾ *Räk* Ba; de öfr.: *Rök* eller *Röök*.
⁶⁸⁾ 20 B.
⁶⁹⁾ Pag. 166 börjar, efter hänvisning till pag. 167, med: *förnume*. Orden: *tå the*, hvilka stå sist på pag. 165 men pag. 167 återupprepas, ha antagligen af misstag ej blifvit öfverstrukna; de förekomma ej i B och böra väl utgå ur texten. I st. f. *förnume* har B: *förnam*, hvilket synes vara den riktiga läsarten. *Förnume* har måhända tillkommit under inflytelse af det omedelbart förut nedskrifna: *tå the*.

⁷⁰⁾ 1000 eller 500 B.
⁷¹⁾ *lätas* B.
⁷²⁾ *wnderhåldning* A.
⁷³⁾ *förstå* B.
⁷⁴⁾ *att the wille några för them ödmiuka* B.
⁷⁵⁾ *rtwräckia* B.
⁷⁶⁾ *giffte* B.
⁷⁷⁾ *teperij* B.
⁷⁸⁾ *effter som tijden högeligen krafde, så kom thet och wäl till måtto* B.
⁷⁹⁾ *Othe* B.
⁸⁰⁾ *vptückte* B.
⁸¹⁾ och saknas i B. *Berqiwadh* Ba; de öfr.: *Berqwad* eller *Berqwarl*.
⁸²⁾ *worde till künna gifne rtas Vplandh, Dalarne, Bergzlagen och menige Nor-*
landen B.

⁸³⁾ *the* B.
⁸⁴⁾ *kruth* B.
⁸⁵⁾ 2000 eller 3000 B.
⁸⁶⁾ *öpet fäldt* B.
⁸⁷⁾ *kräckia* A.
⁸⁸⁾ *wäckia* B.
⁸⁹⁾ $\frac{1}{12}$ A.
⁹⁰⁾ *emellan Wadstena och Skrukeby, war* B.
⁹¹⁾ 16000 B.
⁹²⁾ *sökte* B.
⁹³⁾ *vth medh engiesluten* B.
⁹⁴⁾ *mykit* saknas i B.
⁹⁵⁾ *på wpå* A.
⁹⁶⁾ *lyckan så beskaffat* B.
⁹⁷⁾ och saknas i B.
⁹⁸⁾ *om* B.
⁹⁹⁾ *doch* B.
¹⁰⁰⁾ *Oxe, wäl Rål.*; de öfr.: *Oxewel*.
¹⁰¹⁾ *been vppå the piglar, som hållungarna sutte löösa vppå* B.
¹⁰²⁾ *fullfolgde* B.
¹⁰³⁾ *större och mere* B.
¹⁰⁴⁾ *sochn war* B.
¹⁰⁵⁾ *Doch* B.
¹⁰⁶⁾ *strååt* B.

- 107) *Ageby* B.
- 108) *Somma wtaff* saknas i B.
- 109) *hoffmännen* — — — — *mätte* B.
- 110) *och tå hade dalekararnar eftertogett* saknas i B.
- 111) *tå kom öfwersten effter tåget till en 300 hakeskyttare stark till hielp* B.
- 112) *wäldige bråthar* B.
- 113) *vträttat* B.
- 114) *mindre* B.
- 115) *fördeelt* B.
- 116) *igenom* A.
- 117) *den giödde Hanan* — — — — *war handgångit* B.
- 118) *thett* A.
- 119) *förmeena oss maten* B.
- 120) *lechte effter, allmogen begynte besinna sigh, och toge sigh ett annat sinne före, begynte tänckia till huru fäder och förfäder* B.
- 121) *droge hem igen* B.
- 122) *ledandes* B.
- 123) *Tå nu Anders Smälenningh så talade* B.
- 124) *en thera* A.
- 125) *härren* A.
- 126) *dem* B.
- 127) *afwigh* B.
- 128) *strypt* B.
- 129) *Per Werner* B. Om Werner Tönnesson Parsbergs förhållande till de upproriske se Jöran Jönssons bref till kon. d. 17 okt. 1543 (Kon. Gust. I:s Reg., 15, s. 639) och konungens skrifvelse d. 23 nov. s. å. (Kon. Gust. I:s Reg., 15, s. 567 ff.).
- 130) I B är ordningen i detta stycke omkastad, så att punkterna: *Ther efter* — — — — — *för theras egin dör* följa efter berättelsen om huru konungen varit betänkt på att lemna riket.
- 131) *sedan många gånger af Dalerne, så och* — — — — — *regemented* saknas i B.
- 132) *kunde doch icke för många wichtige bewckelige orsaker skull, som konungen ifrån then meningh droge* B.
- 133) *något gott* B.
- 134) *midel som the ther till hade kunnat nåå, högre kunde the intet komma och budo* (Rål. biuda) B. I fortsättningen heter det i B: — — *löpa hufwudet etc.*
- 135) *heller* saknas i B.
- 136) *som then meningen tillydde, der vtaf konungen begynte annorlunda sigh sielf vthi saken at betänckia* B.
- 137) *Anno 1543 den 5 dagh Julij* B. Att den 5 Juli ej kan vara riktigt, visar sig däraf, att franska sändebudet, hvars ankomst skedde vid samma tid som rhengrefvens, befann sig på Stegeborg d. 15 juni. Jfr hans denna dag daterade skrifvelse till konungen (Kon. Gust. I:s Reg., 15, s. 635).
- 138) *Reingreffwen* B.
- 139) *Solinis* B.
- 140) *ther* B.

¹⁴¹⁾ *Madammor de tempus, Madama de Sella* B.

¹⁴²⁾ *medan hade wij* B.

¹⁴³⁾ *Dacke* B. "Denen Erbarne vnnsern lieben besonndern Niclas Takchen" etc. heter det i utanskriften på pfalzgreffen Fredriks bref till Dacke d. 11 febr. 1543 (Kon. Gust. I:s Reg., 15, s. 631).

¹⁴⁴⁾ *med saknas* B.

¹⁴⁵⁾ *Galsnap* B. I registratoret skrives hans namn: *Glasenap, Glasnap eller Glassnap*.

¹⁴⁶⁾ *alla 4* B.

¹⁴⁷⁾ *omkostnad anwenda ther till* B.

¹⁴⁸⁾ *gode greffwen och hans höfwidzmän* B.

¹⁴⁹⁾ *furstin* A.

¹⁵⁰⁾ *och mehra* B.

¹⁵¹⁾ *600 eller 800* B.

¹⁵²⁾ Det här inom asterisker inneslutna stycket saknas i A.

¹⁵³⁾ Det är notiser af ej ringa interesse, som Per Brahe här meddelar. Af registratoret framgår, att konungen en god del af sommaren 1543 uppehöll sig i Linköping, men uppgifterna om den af en stor mängd prester bevistade herredag, som då skall ha hållits, äro, så vidt jag vet, nya. Genom k. bref d. 29 juli 1544 beviljas Linköpings kanniker, korprester och klockare rättighet att mot skäligt vederlag afstå sina landbönder till kronan. Samma rättighet fingo biskoparne och kapitlet i Strengnäs och Vesterås genom k. bref d. 2 aug. 1545. Af de besvär, som biskoparne vid herredagen i Arboga 1545 anföra, framgår, att samma förändring, ehuru utan skäligt vederlag, vidtagits med sockenpresternas landbönder, och af en kungl. skrifvelse d. 9 juli 1547 visar sig, att den nya ordningen då var införd i hela riket. Alla dessa åtgärder ha enligt Per Brahe sin första upprinnelse från 1543 års herredag. På samma sätt skall ock ha förhållit sig med förbudet för bönder att uppbära afrad af sina landbor, hvilket hittills varit känt först genom ett k. bref till Joen Olsson d. 26 maj 1551 och 1563 års instruktion (jfr L. G. Linde, Svensk ekonomirätt, s. 110).

¹⁵⁴⁾ *lijfzarfwingar, herskaper* B.

¹⁵⁵⁾ *then* A.

¹⁵⁶⁾ *som* B.

¹⁵⁷⁾ *och* B.

¹⁵⁸⁾ *lefde* B.

¹⁵⁹⁾ *Göstaff och hans lijfz arfherrar* B.

¹⁶⁰⁾ *syntes regnbogan på himmelen, ther stodh och föll ett sijde moln rätt vtöfwer them* B. *sneiomoln* är antagligen en fördärfvad form af *sniomoln* eller *sniömoln*.

¹⁶¹⁾ *1545* A.

¹⁶²⁾ *månge* B.

¹⁶³⁾ *drottningen marchen* — — — — — *förbättre* A; *förtära* B. Jfr borger-skapets och allmogens svar, Sv. Riksdagsakter, I, s. 528.

¹⁶⁴⁾ *hans* B.

¹⁶⁵⁾ *skedde konungen och medh det samma ehra och reverens åth hans käre söner* B.

¹⁶⁶⁾ *Tijsdagh* B.

¹⁶⁷⁾ *Maij* B.

¹⁶⁸⁾ *som war drottningens systerdötter* saknas B.

¹⁶⁹) *brudgummen* B.

¹⁷⁰) Angående kon. Gustaf I:s ratifikation d. 8 okt. 1550 af det mellan kejsar Carl V och kon. Christian III af Danmark d. 23 maj 1544 i Speier upprättade fredsfördraget se O. S. Rydberg, Sverges traktater, IV, s. 299—302.

¹⁷¹) *Akeröö* B.

¹⁷²) *Suintunabygden* saknas B. Tegels uppgift, att Nils Persson varit åtföljd af en tjenare och tre bönder, är hemtad från Rasm. Ludv., hvilken i sitt Diarium tillägger, att Nils Persson blef funnen igen "then 29 dag Majj".

¹⁷³) Jfr F. A. Dahlgren, Register öfver Rådslag i kon. Gust. I:s tid (Meddelanden fr. Sv. Riksarchivet, I, 2), där för år 1550 (s. 71) finnes anfördt: *Rådshlagh om en legation till Kejsaren och en till Engeland och Adilens hielp dhertill. Stockholm den 30 Sept. 1550* (orig. i Riksarchivet), samt O. S. Rydberg, a. a., IV, s. 300. I den förteckning öfver Acta Svecica i Calendars of State Papers, utg. af Kr. Setterwall, som åtföljer Hist. Tidskr. för år 1889, anføres: 1548 ²²/₅. *En ifrågasatt handelstraktat mellan England och Sverige. 1549 ²⁷/₄. Sir John Borthwick begifver sig till Sverige. 1551 ⁵/₅. Hansan missnöjd med Sverige till följd af dess handelsförbindelser med England. 1553 ²⁷/₄. Ifrågasatt förbund mellan Sverige, England, Polen och Danmark.* Då enligt sistnämnda anteckning förbundet ännu år 1553 blott var ifrågasatt, torde Per Brahes från Rasmus Ludvigsson hämtade uppgift gälla en *handelstraktat*. Att de underhandlingar om en sådan, som fortgått sedan 1548, verkligen ledt till ett resultat, synes äfven bestyrkt af notisen om Hansans missnöje.

¹⁷⁴) I A är här ett ord utelemnadt. *then ene sijdan* B (likaså en annan af 1500-talets handskr. krönikor).

¹⁷⁵) *erchebispens* A.

¹⁷⁶) *föga wara* B.

¹⁷⁷) *och hälst* saknas B.

¹⁷⁸) *som war brudgummen* tillagdt B.

¹⁷⁹) *sådant fans* — — — — — *wördade* B (Rål. och W. 258: *wårdade*).

¹⁸⁰) Berättelsen om kalvinisternas framfart i klosterkyrkan anføres hos Anjou (Sv. kyrkoref. hist., II, s. 172), där dock genom misstag Rasm. Ludv. i st. f. Per Brahe åberopas såsom sagesman. Per Brahes anspelning på händelser i Vadstena följande år får tillsvidare stå oförklarad. Registraturet för 1553 är mycket knapphändigt och innehåller intet därom. Däremot framgår af de kyrkoordningsartiklar, som antagits i Vadstena 1553 (utgifna af O. Ahnfelt. Bidrag till sv. kyrk. hist. i sext. årh., Ny följd, s. 1—11, 35—40), att ett kyrkligt möte där hållits nämnda år. Möjligen sammanhänger på något sätt Per Brahes antydning om de förtretligheter, som vid den tiden skulle ha vederfarits konungen i Vadstena, med detta möte.

¹⁸¹) *wedergellningh* B.

¹⁸²) *för* saknas B.

¹⁸³) ¹/₁₂ A. I denna handskrift skrives genomgående: ¹/₁₂ i st. f.: ¹/₂.

¹⁸⁴) *och när han war kommen på half annan mijl när Nöteborgs slott, tå sende* B.

¹⁸⁵) *en* B.

¹⁸⁶) *skutten* A. (skutt en möjlig, men i hvarje fall ovanlig form för *skytt*.)

¹⁸⁷) *20* B.

¹⁸⁸) *hulle* B.

¹⁸⁹) *fördärfwa fienderna sampt medh Finlandh* B.

¹⁹⁰) *Giorgevilss* A.

¹⁹¹⁾ *Cässanien* A. Cassanien = Kasan, hvilket år 1552 af ryske tsaren underkufvats.

¹⁹²⁾ *Europe* A.

¹⁹³⁾ *Kaukuierffeby* A (längre ned: *Kaukuierffuerby*); *Kaukujerffuiby* eller *Kaukujerffui by* B.

¹⁹⁴⁾ *Möla* A (längre ned: *Mola*); *Mola* B (längre ned: *Mora*).

¹⁹⁵⁾ *Erich Spore till Hyfwikylä* B. *Erick Sporre till Hywickella* skrifves hans namn i Kon. Gust. I:s Reg., 14, s. 232.

¹⁹⁶⁾ *Kiffuels* är felläsning för *Kiwinebs* (Kiwinebs kungsgård). I B är texten meningslös: *skyt, Kyfwenäbben, som (som i Rål.) konungens gårdh*.

¹⁹⁷⁾ Det med asterisker betecknade stycket saknas i A.

¹⁹⁸⁾ *Anno 1557 den 5 Julij* B. Angående dateringen jfr H. Hjärne, De äldsta svensk-ryska legationsakterna, s. 2 ff. Konungens bref till tsaren och till ståthållaren i Stora Novgorod äro daterade Stockholm d. 1 juni och hertig Johans skrifvelse till den sistnämnde "Åbo i Juni månad". M. Knut möttes inom ryska gränsen d. 4 juli af de män, som utskickats att möta honom.

¹⁹⁹⁾ Om traktaten mellan Sverige och Ryssland se H. Hjärne, a. a., ss. 50—53 och O. S. Rydberg, a. a., IV, s. 306 ff. Uppgiften, att kon. Gustafs bekräftelse genom "korskyssning" skett i augusti, vinner i tillförlitlighet därigenom, att de ryska sändebuden afreste från Novgorod d. 21 juli (H. Hjärne, a. a., s. 60). Enligt Tegel (Kon. Gust. I:s hist., II, s. 354) skulle de redan i juli ha anländt till Stockholm.

²⁰⁰⁾ *Croncborgz* A. Angående dateringen bör anmärkas, att Rasm. Ludv. har: *then 4 dag Martij*. Jfr för öfrigt Sv. Riksdagsakter, I, s. 765 f. och där anförda olika uppgifter angående förläningen, som hänföres dels till den 6 dec. 1557, dels till den 8 mars 1558.

²⁰¹⁾ *Den 23 Augusti* B.

²⁰²⁾ *Engern* B.

²⁰³⁾ *Lawenburgh* B.

²⁰⁴⁾ *medh deras rådih blef* B.

²⁰⁵⁾ *hwar thesse förbe:de furstar* B.

²⁰⁶⁾ *fruger som jungfrwer dem folgde skedde ther emot igen, finge the ther see och thet* B.

²⁰⁷⁾ *mot* B.

²⁰⁸⁾ *sinucrade* B.

²⁰⁹⁾ *så skaffade thet likwäl intet hoos honom* B.

²¹⁰⁾ Här afbrytes A. Det återstående är aftryckt efter Ba, d. v. s. den äldsta af B-handskrifterna, efter jämförelse med de öfriga.

²¹¹⁾ Texten synes här vara fördärfvad. Möjligen har dess ursprungliga lydelse varit: *men wäl och — — — — förfordringh*.

Om källorna till
”Salig och Höglofflig Konungh Giöstaffz Historia”
af Per Brahe.

För att kunna afgöra, hvilken eller hvilka källskrifter som stått till Per Brahes förfogande, har jag jämfört hans krönika dels med Rasmus Ludvigssons egenhändiga utkast, dels med annalistiska fortsättningar till Peder Svarts fragment, hvilka mer eller mindre bära den Rasmus-Ludvigssonska stämpeln. De handskrifter, jag i nämnda syfte undersökt, äro: *Ett Kortt Extract eller memoriall vtaff thens Stormechtigeste Höglorne Furstes och Herres Her Gustaffz Svergis, Göthis och Wendis etc. Konnungx* (: höglofflig oc Salig i åminnelse hoss Gud then alzmectigeste :) *Regementis Achter och handlingar, ifrå anno etc. 1517 och till anno 60. Anno 1562*; *Ett Kårrt Memorial på Thens Stormechtigeste Furstes och Herres Her Gustaffz Swerigis, Göthis och Wendis etc. Konungx* (: höglofflig och salig i hugkommelse :) *Crönikes bescriffning, enfådeligen förfatet, och till wijdere och högre förbättring stält. Anno etc. 1570*; *Crönica thens höglofflige Furstes Her Gustaffz Swerigis, Göthis och Wendis etc. Konungx, på thet kortteste förfatet och beschreffuen* (endast påbörjad, med något öfver två skrifna blad) samt (delvis inom samma omslag som denna) *Thens Christelige Furstes och Herres Her Gustaffz Swerigis, Göthes och Wändes etc. Konungx* (: höglofflig och salig i åminnelse hoss Gud then alzmectigeste :) *Historia kortteligen förfatet och bescreffuen*; ett diarium börjande med *Anno 1534* och slutande med *Maj 1536*; ett diarium börjande med *Anno 1534* och slutande med *Anno 1560* (samtliga utförda dels af Rasmus Ludvigssons egen hand, dels af skrivare med rättelser af Rasmus Ludvigssons hand, alla befintliga i K. Bibl.); vidare tre (jämväl till K. Bibl. hörande) handskrifter: afskriften n:o 7 af P. Svarts krön. med annalistisk fortsättning, som bär *Rasmus Carlssons* namn (R. C. 1), n:o 11, en d:o, men till plan och utförande helt olik den förra (R. C. 2), och n:o 15, en annan afskrift af R. C. 1; slutligen tvänne handskrifter, som tillhöra den nu mera i K. Riksarchivet förvarade Skoklosters-samlingen: Cod. 93, hvilken utom Olai Petri krönika innehåller en afskrift af R. C. 2, samt Cod. 134, en mera själfständig bearbetning af både P. Svarts krön. och R. Ludvigssons notissamlingar ¹⁾).

¹⁾ I Schröders katalog öfver manuskripterna på Skokloster, Handl. rör. Skand. hist. XII, heter det om n:o 93: "Olai Petri Svenska Chrönika, och Gustaf I:s Chrönika af Rasmus Ludvigson (??) (Gammal, ganska nitid Handskrift, som har tillhört Johan Sasse, hvilken hade Årkebiskopens Laurentii Petri dotterdotter Fru Gunilla Luth till ägta)", hvarjämte i en not påpekas, att i denna handskrift såsom tiden för konung Gustafs födelse angifves *d 12 Maj 1496*. Om n:o 134 heter det: "Kon. Gustaf I:s Historia, af Rasmus Ludvigsson (?)"

Resultatet af dessa undersökningar har blifvit följande. *Extractet* af 1562, *Memorialet* af 1570 och *R. C. 1* ha icke blifvit af P. B. använda. Där en och annan gemensam notis förekommer, så hör den till dem, som äfven ha ingått i andra Rasmus-Ludvigssonska samlingar. Däremot har *det allra mesta* af R. L:s *Her Gustaffz etc. Historia* från och med år 1534 *ordagrannt afskrifvits*. Den ursprungliga, endast i handskriften A bevarade titeln på Per Brahes redaktion är också synbarligen hämtad därifrån. De afskrifna styckena äro, med hänvisning till den tryckta Brahe-krönikan, följande.

S. 11 r. 12 n.—s. 13 r. 15 (med undantag af att början till sista stycket s. 11 omredigerats, de 3 sista raderna s. 12 och de 3 första s. 13 blifvit tillagda samt början till första stycket för *Anno 1535* ändrats ¹⁾). S. 14 r. 1—20 (det följande s. 14 och s. 15 r. 1—26 är dels tillagdt, dels omredigeradt ²⁾). S. 15 r. 9 n. — s. 16 r. 20 till: *När nu alla städer etc.* (s. 16 r. 8: *och ther war etc.* till styckets slut är tillagdt ³⁾). S. 18 r. 11 — s. 20 r. 12 ⁴⁾. S. 21 r. 12 n. — r. 4 n. Därefter saknar R. L:s "Historia" i sitt närva-

¹⁾ *Anno etc. 1535*, heter det i R. L:s Hist. *bestormede the Suenske sampt met thet danske resigetyg Helsingeborg, finge thet in, ther Marcus Meijer etc.*, hvarefter följer det som förekommer r. 8—15; därefter berättas, att vid "S. Wincentij tijd" stod en hård slaktning på Fyen, där 6000 man blefvo nederlagda, grefve "Jahan van der höye" och grefven "aff Teckelborgh" dödades, men "Erchebiscop Göstaff" etc. (fortsättningen såsom s. 14).

²⁾ Efter den af P. B. afskrifna berättelsen om huru Varbergs borgare uppsade Marcus Meier "huldschap och lydno", berättar R. L., att kon. Gustaf från några tyska furstar erhöill varningar för de stämplingar, lübeckarne förehade i Stockholm. Därefter fortsätter han: "På then 30 dag i aprilis månedt luppe K. G. örlugx skep til siös, til at sökie fienderne. Otte dager för Botolphi komme the til slagx met Greffue Christoffers och the Lybskes örlugx skep vtan för Trälborg och Ystedh. Ther kom then Suenske Admiral then stoore kraffuel i wändning met tesse tw wäldige skep Michel then lybske Admiral och Sampson, så at the hade honom emellen sig, sloges tilhope så när i en heel dag, män Gud gaff then Suenske Admiral, ther opå her Magnus Suenson Riddere dhå war öffuerste höffuidsman, sägeren, at han fick Sampson met try andre skep till fänge. Män Mickel miste dhå sin stoore mast och bleff älliast 9stadz genomskutten, miste oc myckit folck, och nödgades geffue sig in i Öresund. Män i samme skärmytzel bleff dragerepet på store kraffuelen met ett kädielod affskuttet aff ett Strålesundz skep, så at råen föll ned, dock giorde på folcket ingen stoor schade, män the ther wppe våre giorde dragerepet färdigt igen, och komme strax til sägels, lätende flux stå effter fienderne, som rymbde vndan. Någet ther effter komme the Suenskens skep i mangel met 7 fiendernes skep i Bält och eröffrede them, finge och ther effter i Augusti månedt fem wäldige örlugx skep i Öresund, som konung Henrich i Ängeland hade sendt the Lybske till hielp och bjstånd. Vdi Septembri månedt kom hertug Christian met någre Danmarekx Rik. Råd till konung Gustaff i Stockholm, begärende hielp och vndsetning till sitt krigxfolkx lön och besäldning, och til at fulände thet krig, fick och dhå en städtlig summa sölf och penningar til hielp".

³⁾ R. L. har, liksom P. B. (s. 16 r. 19): *Någet för S. Mathei*, C. 134 har i st. f. *Mathei* (d. v. s. d. 21 Sept.) *Mathiæ* (d. v. s. d. 24 Febr.), hvilket sistnämnda torde vara det riktiga. Efter uppgiften om intagandet af Kallundborg och Malmö fortsätter R. L.: *Vdj Palme weken bleff openbaremet then hemelig förrättlig handel etc.*, d. v. s. sammansvärjningen i Stockholm; därpå följer en redogörelse för den "någet för pingxsten" afslutade fredstraktaten i Hamburg mellan Christian och Lübeck samt kon. Gustafs missnöje därmed (P. Brahe har om detta en alldeles själfständig framställning); därefter följer: *Seden fordrede etc.* (se s. 18).

⁴⁾ Efter redogörelsen för kon. Gustafs skrifvelse (s. 20 r. 3) har R. L. inskjutit berättelsen om sändandet af Olof Bröms till Köpenhamn och hans flykt med anledning af underättelsen om den ogunst, i hvilken han råkat. P. B. har en annan framställning däraf s. 21.

rande skick notiser ända till år 1547. Här begynner åter afskrifningen. S. 57 r. 3 — r. 11. S. 57 r. 11 n. — s. 58 r. 4 n. till: *Lickenul* etc. ¹⁾ S. 59 r. 11 n. — s. 60 r. 6 ²⁾. S. 60 r. 9 n. — s. 62 r. 17 till: *Kom och Anders Nilsson* etc. S. 63 r. 4 n. — s. 64 r. 6. S. 64 r. 19 (*Förlänte så* etc.) — r. 4 n. till: *och dog bleff* etc. S. 65 r. 3—5 till: *och flydde så* etc. ³⁾.

Hvad beträffar den tidsafdelning, om hvilken anteckningar saknas i R. L:s "Historia", så har P. B. några notiser, som, stundom ordagrant, stundom i något olika redigering, återfinnas i *Diariet* eller i *R. C. 2* eller i *Skoklosters-handskriften n:o 134* eller, hvilket mestadels är fallet, i alla tre. Detta gäller om sista stycket s. 21, hela s. 22 samt s. 23 utom första och sista stycket ⁴⁾.

¹⁾ S. 58 r. 15, 16 har P. B. ändrat R. L:s uppgift: *med en hans tienere och 3 bönder till: thre hans thienare och två bönder*. Angående fredstraktaten med kejsar Carl har C. 134 följande: "På then 16 Martij sende K. Göstaf ifrå Elfzborgz stadh till keijser Karl then 5. thesse sine legater, her Jören Norman, Richzens Råd och öfwerste Superintendent och Oluf Larson Secreterer, till att förhandle och beslute een beständig frid emellan Keij-sarens Rijker och landh och Sweriges Rijke, som då på både sidor giord och bewilligat blef". Anmärkningsvärdt är, att Norman här ännu året 1550 benämnas *öfwerste Superintendent* (samma titel har han ock i Tegels framställning af samma beskickning, K. Gust. I:s hist. II s. 279). Notisen om drottning Margaretas död med tillägget: *och då miste so-len sitt skenn* finns ordagrant hos R. L.

²⁾ Efter notisen om greve Johans konsekration till biskop fortsätter R. L.: "Anno etc. 1555. På then 18 dagenn i Julij månedh kom Jacob Bagge medh konungh Gustaffz skipz-flotte wäll vtrustett och bemannett till Wijborgz staadh, gaff sigh så medh alle the skepz esspinger och starke håper, som hann hade medh lätte skytte och dugligitt krigzfolck wäll vtrustede, ifrå Wijborgh och op i Nyenn i Rydzlandh till att förfare och besichte om hamp-ner, grunder och andre lägenheter, om ther war tilfälle och lägenheett att drage ther inn medh then store skipzflotte, och war han kommen på halfannen mijll när Nötheborgz slott. Sende så" etc. (se s. 60). Per Brahe, som har sin egen uppfattning af det egentliga upphovet till kriget med Ryssland, förbigår uppgiften, att Jacob Bagge redan d. 18 Juli dragit till Viborg och sedan upp i Nyen.

³⁾ Handskriftens 23 första blad (t. o. m. år 1537) äro skrifna af R. L. själf, de följande fem icke fullskrifna bladen (1547—1554) dels af honom, dels, med ett tillägg i notisen för 1553 af R. L., af en skrifvare, hvilken ock på 2 täta sidor behandlar 1555, hvarjämte notisen om de adliga bröllopen 1549 är tillfogad med en tredje stil; en fjerde hand har på ett löst halfark skildrat händelserna 1556; notisen för 1557 saknas, hvilken däremot finns i R. C. 2 (dock med: *Maij* i st. f. *Martij*). Därefter följa med R. L:s egen stil orden: *Anno etc. 1558 på then 4 dag Martij förlänte* etc., samt styckena om greve Edzarts första besök i Stockholm och om enkefurstinnan Katarinas besök hos hert. Erik, om greve Edzarts andra besök, då han kom till Stockholm, "haffuende medh sig sin broder Greffue Jahan, hertug Frantz til Saxen och Lauenburg, Biscop Jahann till osenbrügge sampt theras Råd", och om bröllopet, samt slutligen tvänne hos P. B. ej afskrifna notiser: den ena om konung Gustafs död, den andra, att greve Edzarts gemål födde sin första dotter d. 22 Nov. 1560.

⁴⁾ Notisen om hertig Johans födelse förekommer i R. C. 2 utan något tillägg; *Diariet* och *Cod. 134* ha önsknningar om välgång för den då regerande konungen, liksom P. B., ehuru annorlunda formulerade. Samtliga styckena s. 22 förekomma i alla tre (med undantag däraf att Katarinas döpelse ej omnämnas i R. C. 2; de bägge styckena om de upproriska rörelserna i Småland äro utförligare). Vidare omnämner *Diariet* för november 1539, att konungen varit sjuk och att hans ovänner utspridt ryktet, att han var död. R. C. 2 omtalar hyllningseden i Örebro, hvilken dock där felaktigt hänföres till år 1539, samt herredagen i

Notisen om franska sändebudets ankomst (s. 26) förekommer i R. C. 2, och om flyttning af Nylödöse stad i C. 134. Korta uppgifter om rhengrefven Johans ankomst och om hans erhållande af tre fennikor knektar samt om v. Pyhys fängslande och anledningen därtill finnas i Diariet och i C. 134¹⁾. Om hertig Otto af Lüneburgs ankomst berättas något utförligare i alla tre. Arfföreningsdokumentet af år 1544, hvilket anföres i alla tre, förekommer hos P. B. i något sammandragen form.

Af det anförda framgår, att den källskrift, på hvilken P. Brahes fortsättning af P. Svarts verk med säkerhet hvilar, är R. L:s Kon. Gustafs Historia. Ett särskildt intresse förtjena en rättelse och tvänne tillägg, hvilka äro gjorda i denna handskrift af en hand, som jag ej för öfrigt där påträffat. Rättelsen förekommer vid R. L:s uppgift, att "Greffue Johan von der hoye" drog med sitt folk för Halmstad. I marginalen anmärkes, att det ej var "Johan van höie", ty han stupade i slaget vid "oxebergedh", utan gretve "Johan till oldenburg". R. L:s misstag är också rättadt hos P. B., där det heter: "The lybbesche drogo för Halmstad" etc. (s. 11)²⁾. Samma hand, som gjort den nämnda anmärkningen, har i R. L:s manuskript vid den notis, som ordagrant återfinnes hos P. B. s. 20 r. 8—12, skrifvit orden: *som förberedt ähr*. Att detta tillägg gjorts i sammanhang med P. B:s redaktion, är tydligt däraf, att junker Peders ankomst till Sverige ej förut af R. L. omnämnts, under det att den af P. B. själf omtalas s. 8 r. 3 n.—r. 1 n. Slutligen äro omisskännligt af samma hand i notisen om Peder Braes och andra herremäns bröllop, som höllos år 1549, de hos P. B. s. 58 r. 2 f. förekommande orden: *samma år i synderheet* skrifna öfver; hela notisen erinrar om P. B:s framställningssätt och tillhör måhända hans redaktion. Vi ha härigenom fått en liten inblick i tillvägagångssättet vid affattandet af

Lödöse och den nya regementsordningen. De två följande styckena förekomma i alla tre med ordagrant samma lydelse, med undantag däraf att såsom Cecilias födelsedag angifves d. 6 i st. f. 16 november (R. C. 1 uppger d. 4 nov.).

¹⁾ Såsom dag för rhengrefvens ankomst angifves, liksom i B-handskrifterna, d. 5 *Juli*. Den motsägelse, som, enligt hvad som blifvit anfördt s. 72 not 137, synes uppstå mellan denna uppgift och dateringen af Richers skrifvelse till konungen, löses, om uttrycket: "samaledis kom och tå heem" etc. ej fattas alltför strängt efter orden. Diariet har ett så lydande stycke: "På then 5 dag Julij kom en Rijngreffue benembd Greffue Johann til Solmis til Calmar, som her Conradt van Phy Sveriges Rikes Cancellor til K. G. ifrå Franckerike beskedt hade, til at late bruke sig vdi K. Göstafz tieniste. Samme Rijngreffue förfordrede G. Suenson Befalningsman på Calmar vp til K. G. met en adelsman benembd Hans Kyle. Någet ther efter vndsatte K. G. samme Rheingreffue 3 fennicke knechter konung Francisco i Franckerike tilhonde, huilke tuert K. G. loot forstrekie och giffue på honden en månedtz sold, som skedde i Alfuaestre, ther the hade theres lägre. Någet her efter lot K. G. settie fencklig her Conrædt van Phy, Riddere och Rig:s Cantzeler, för thet han emot K. G. wilie och befal hade kommet honom opå en dråpelig stoor skult på then reese han på K. G. vegne hade giordt til Franckerike, ändog K. G. honom til tärepenninger på samme reese en stådtlig summa hade giffue latit". Samma stycke förekommer i något förkortad form i C. 134.

²⁾ Däremot har P. B. s. 12 r. 5, liksom R. L. i sin Hist.: *Warbärgh*, under det att Diariet, R. C. 2 och Skoklostershandskriften n:o 134 ha: *Helsingborg*.

P. B:s krönika. Af stort intresse vore det, om man med visshet kunde säga, att denne korrekturläsares hand varit Per Brahes egen. Något egenhändigt manuskript af gamle grefve Per lär veterligen ej finnas. Men jämförelsen med facsimilen af hans namnteckning, dels från 1570-talet, dels från 1585, ger vid handen, att det mycket väl *kan* vara han, som egenhändigt gjort rättelsen och de tvänne anförda tilläggen, det synes till och med ingalunda osannolikt, att så är förhållandet.

R. L:s K. G:s Hist. saknar, såsom blifvit antydt, alla anteckningar för åren 1538—1546 och 1557. Möjligt är emellertid, att denna handskrift, hvilken består af lösa blad och saknar paginering, ej numera föreligger i komplett skick. Ett blad slutar med notisen om de tyske evangeliske furstarnes och städernas beskickning till konung Gustaf år 1537, och nästa blad börjar med berättelsen om Strengnäs riksdag 1547. Mindre antagligt är väl, att P. B:s lån från R. L. för de felande åren äro hämtade från något annat manuskript, än att här några blad gått förlorade, hvilka i P. B:s redaktion kopierats på samma sätt som visat sig vara förhållandet med andra delar af ifrågavarande handskrift. Frågan, huruvida denna, under den förutsättning att nämnda antagande är riktigt, för något år har innehållit flera af P. B. upptagna notiser än dem vi återfunnit i Diariet eller i R. C. 2 eller i Skoklostershandskriften n:o 134, kan naturligtvis ej med full visshet afgöras. Men med kännedom om R. L:s och P. B:s olika framställningssätt torde man dock med mycket stor sannolikhet kunna påstå, att hvad P. B. kan ha hämtat från R. L. inskränker sig till det ofvan anförda ¹⁾.

De från Rasmus Ludvigsson afskrifna styckena utgöra sammanlagdt omkring *en femtedel*; det öfriga bär prägeln af att vara minnen och relationer samlade af Per Brahe själf, kanske äfven till stor del förut upptecknade. Hvad som sålunda i denna fortsättning af Svarts verk är att tillskrifva redaktorn själf, är följande: berättelsen om läkaren-astronomens yttrande vid hertig Eriks födelse (s. 7); om Johan af Hoyas flykt och hans familjs öden, lübeckarnes

¹⁾ Genom jämförelse med Rasmus Ludvigssons handskrift har jag funnit följande rättelser böra göras i Brahe-krönikans text: s. 11 r. 7 bör läsas *Trättov* i st. f. *trättor* (R. L., som i öfrigt har en annan framställning af fejden mellan Lübeck och Holstein, berättar, att lübeckarne gjorde ett infall i Holstein och intogo *Trettou* eller *Trettow*, *Trethow*, såsom det heter i andra handskrifter); s. 12 r. 17 har R. L.: *brädde* och r. 27: *Rige*; s. 13 r. 23 står i A (icke i B-handskrifterna): *Stäckholmsborg* i st. f. *Tekelborgh* (grefve *Niclas v. Teckelnborg*); s. 15 r. 4 n. har R. L. (liksom A): *sänckie samme diup*; s. 15 r. 1. n. bör *espingin* rättas till: *espingen* (så B-handskrifterna; R. L. har *esping* med ett förkortningstecken); s. 18 r. 13 är i Brahe-krönikans handskrifter texten fördärfvad, därigenom att före: *efter som* etc. följande ord äro uteglömda: *eller och sättia honom Wiken i Norge till pant*; s. 19 r. 15 har R. L.: *luppäs*, hvilket i Brahe-krönikans handskrifter har blifvit: *Cappes* (se s. 30 not 59); s. 21 r. 6 n. bör *samma* rättas till *sanna* (så B-handskrifterna); s. 57 r. 4 n. synes böra skrivas *Blockhuss* i st. f. *blockhuss*; s. 61 r. 2 f. är hos P. B. texten fördärfvad (tillägget: *thet han* i B-handskrifterna är en felaktig konjektur) och bör enligt R. L. rättas till: *efter han them, som boode hoss grensserne och i sakenne wore partiske, inted tro wille eller kunde*; s. 62 r. 12 bör *Kiffuels* ändras till *Kiwinebs*. Slutligen må tilläggas, att s. 33 r. 10 antagligen bör läsas: *Möra* i st. f. det i samtliga Brahe-krönikans handskrifter förekommande: *Mora*. I Diariet nämnes Nils Larsson såsom fogde i Möre.

stämplingar och Nils Eskilssons bragd (s. 7—11)¹⁾; om lübeckarnes infall i Holstein och hertig Christians belägring af Lübeck, fredsslutet mellan Lübeck och Holstein samt kon. Gustafs rustningar (s. 11); om slaget vid Öxneberg ("Oxebergit") och Johan af Hoyas död (s. 13); skildringen af sjökriget sommaren 1535 och lübeckarnes reflexioner, hertig Christians besök i svenska fältlägret i Skåne och i Stockholm samma år (s. 14 f.)²⁾; om förhandlingarne mellan de svenske och danske herrarne angående i Danmark belägna gods, på hvilka de förre hade rättsanspråk (s. 16 f.), de upproriska stämplingarne i Stockholm (s. 17) samt konungens åtgörande med afseende på Stockholms borgare (s. 30 not 55 efter B-handskrifterna); om Christian III:s kröning³⁾ och sekreteraren Olof Bröms' flykt (s. 20 f.)⁴⁾; om den sjukdom, som hemsökte konungen och hans hof under vistelsen på Arnö 1539 samt om den tvist, som uppstod mellan Per Brahe och Conrad v. Pyhy (s. 23); om v. Pyhys plan att genom sin regementsordning rödja ur vägen en stor del af Sveriges lag (s. 31 not 70 efter B-handskrifterna); om misshälligheter mellan Sverige och Danmark och mötet i Kalmar (s. 23 f.), jäsningen bland allmogen i Östergötland och Småland och konungens missnöje med fogdar m. m. (s. 31 not 72 efter B-handskrifterna) samt Brömsebromötet (s. 24—26); om v. Pyhys och den franske legatens förslag och löften samt beskickningen till Frankrike (s. 26 f.); om Dackefejden (s. 33—53); om Sten Erikssons, v. Pyhys och Richers återkomst och konungens obenägenhet att lyssna till deras förslag, om rhengrefven och de tre fennikor knektar, konungen låter honom få, om v. Pyhys uppförande i Tyskland, till följd hvarat han sättes i fängelse (s. 53—55); om herredagen i Linköping 1543 och pre-

¹⁾ Dessa händelser berättas af P. B. under året 1533. Enligt Diariet var det först i april 1534, som lübeckarne skrefvo till grefve Johan, hvilken därefter i juli drog från Viborg till Reval.

²⁾ Om de från R. L. lånade notiserna jfr hvad som anföres s. 77 not 2.

³⁾ Såsom närvarande vid kröningen nämner P. B., utom konungens broder hertig Hans af Holstein och drottningens broder hertig Frans af Sachsen-Lauenburg, "hertigen then gambla aff Prydzen". Han benämnas äfven på ett annat ställe: "then gamble hertigen". Hertig Albrecht, som var förmäld med konung Christians syster Dorothea, var född den 16 Maj 1490 och således vid denna tid blott 47 år gammal. Uttrycket beror förmodligen därpå, att han vid 78 års ålder gått ur tiden åtskilliga år innan P. B. skref sin krönika.

⁴⁾ Berättelsen om Olof Bröms' flykt anför P. B. i sammanhang med kröningshögtidligheterna. R. L. berättar i sin Hist. under år 1536, att kon. Gustaf "någet för Jul sende sin öffuerste Camererer M. Oloff Bröms ned till Köpenhaffn med flere beuijs och Register vdj then rettegångssak, som tilförende om rört är. Ther bleff honom tilkenne giffuit, att K. G. skulde för någon rekenskapz skuld haffue til honom stoor wrede och ogunst, ther aff bleff han så redd och förskreet, att han met ominne gaff sig ther ifrå in j Bleking sielf fierde och seden til hertug Albrecht til Mechelborg." Genom kombination af uppgifterna hos R. L. och P. B. blir klart, att Olof Bröms, som haft konungens bergsfolk och myntverk "i befaling", blifvit sänd till Köpenhamn med en del "bevis och register" angående konungens rättegångssak med grefven af Hoyas arfvingar; under hans vistelse i Köpenhamn kom konungen under fund med brister i hans räkenskaper, hvarom han fick underrättelse, i det att konungen befallte honom granneligen besörja sig om allahanda "myntz ordning och sölffuer prob" och derigenom komma till förfarenhet om, att konungen var mycket "för nähr skiedt" många år bortåt. I förskräckelsen häröfver begaf han sig i frivillig landsflykt. Om flykten finnas närmare uppgifter i C. 134, som förtäljer, att han från Bleking begaf sig med en båt själf fjerde; en storm dref dem "in för Åhus-landet"; tvänne

sternas begäran att till kronan mot vederlag afstå sina landbönder samt förbud för bonde att "skatta någon bonde" (s. 55); om järtecknet vid arfföreningen i Vesterås (s. 56)¹⁾; om hertig Henrik af Braunschweigs besök i Sverige 1544 och konungens gåfva af 10,000 daler vid hans afresa (s. 56 f.)²⁾; om gästabudet på Gripsholm efter herredagen i Strängnäs (s. 57); om "disputeringarne" angående kon. Gustafs tredje giftermål samt om bröllopet i Vadstena och de kalvinistiske spelmännens framfart i klosterkyrkan (s. 58 f.); om finska adelns farhågor för en blifvande räfst vid konungens besök såsom anledning till framkallande af kriget med Ryssland (s. 60); om Anders Nilssons strid och Nils Jesperssons flykt, ryssarnes belägring af Viborg och konungens harm öfver lifländarnes svikna löften (s. 62 f.); om rådets förslag att betänka äfven hertig Erik med land och län (s. 64); om svårigheterna för grefve Edzart vid hans frieri (s. 64 f.), samt om tilldragelserna efter grefve Edzarts bröllop, konungens sjukdom, hertig Eriks friareplan, hertig Johans legation till England, hertig Eriks tilltänkta resa, kon. Gustafs död, Eriks återkomst till Elfsborgs redd och hans åtgöranden där (s. 65—68).

Anmärkningsvärdt är, att samtliga de stycken, som förekomma endast i B-handskrifterna (s. 30 not 55, s. 31 not 70 och 72, s. 55 och s. 62 f.), äro af Per Brahe själf. Den omständigheten, att de saknas i A, tyder kanske på, att de ej funnits i originalhandskriften, åtminstone då afskriften A gjordes, men att de sedan blifvit af Per Brahe tillagda vare sig i originalmanuskriptet eller i någon efter detta gjord afskrift.

Den undersökning af källorna till "Kon. Gustafs Historia" af Per Brahe, till hvilken förevarande publikation gifvit anledning, har närmast gällt Per Brahes förhållande till Rasmus Ludvigsson. Hvad beträffar den del af hans krönika, som går förut, så är den som bekant en afskrift efter Peder Svart med en del ändringar och tillägg. Den viktigaste ändringen är den i A förekommande uppgiften om tiden för kon. Gustafs födelse (se s. VI). Bland tillägg är karakteristiken af kon. Gustaf redan känd. De stycken, som för öfrigt blifvit tillagda eller som omredigerats, meddelar jag i bilaga med anförande af den sida och rad i Klemmings "Gustaf I:s Krönika af Peder Swart", som anger det ställe, till hvilket de höra, samt med anteckning i marginalen af pagina i A, där de återfinnas. I en not anföras till sist de öfriga skiljaktigheter, som kunna förtjena att omnämnas.

af dem drunknade, och mästare Olof och en hans dräng kommo på vraket med stor nöd i land; han kallade sig nu "Peder köpman", drog till Ystad och kom därifrån öfver till hertig Albrecht.

¹⁾ I Diariet, R. C. 2 och C. 134 nämnes intet om järtecknet. Däremot förekommer berättelsen om regnbågen i *Peder Svarts Åhrepredikning*, där den betecknas såsom lyckobringande, samt i *Kort Extract* och R. C. 1. Endast P. B. omnämner *snömolnet* och dess olycksbådande betydelse.

²⁾ Jfr det nyligen utkomna band XVII af Kon. Gust. I:s Reg. s. 587 f. Af konungens ord om det rykte, som kommit honom uppå, att han skulle ha understödt hert. Henrik med krigsfolk och att dennes knektar mest skulle betalats med svenska penningar, följer ingalunda, att P. B:s uppgift är oriktig. Fast mera få därigenom både själfva ryktet och konungens undvikande ord sin förklaring.

Bilaga.

S. 1 r. 10 n. — s. 2 r. 4. När man schreff 1497 then tridie dag Maij ¹⁾ blef han bo- 1. ren och fød til werlden på Lindholm i Vppland hos sin mormoder, frw Sigridt. Någre gamble fruger her ij ricket, nembligen fru Birgitta herr Erick Ottasons på Penningeby, fru Gunnil herr Erich Tursons til Beenhammar, item hans modersyster fru Chirstina herr Steen Suantesons, hustrw Birgitta Knudt Bisj och h[ustru] Birgitta Christierns datter, som sidan wdi sit andra giftermål åtte Matz Person, med några andra quinnor, både ädelle och oädele, ther tå närvarrandis wore i hans fødilse, haffue bekiendt, att han föddis med en segirhuffue öfuer hoffuedit wid thet skick som ett hielmet, och icke thet allenist, äfter thet och wäl händt ähr med flere barn, wtan hadde han så ett rött kors på brystedt, huilkit wtan tuifuel någed synnerligit måtte haffue til at betyde.

S. 2 r. 7 n. är efter: *wlfwnge* tillagdt; efter som de dansche på den tijden och än 2. lenge sidan både ij konnung Hansis och konnung Christierns tidh alment plägade kalla the wnge ädlinge, som fødde wore ij Suerige.

S. 2 r. 1 n. är tillagdt: Dog hult han inted lenge fram ther med, wtan bleff tijdelig 2. fordrat til at brucka sig wdj ridderlig hofwärck.

S. 3 r. 19 — s. 4 r. 3 n. Och ther hans herre, förbemälte herr Sten, syntes honom 3. bruka i krigshandlingar, war han icke ther til allenist weluillig, wtan och gansche lycko- salig på den sidon han war, så at när han war met i hopen, hade the suenske öfuerhånden och förde segeren heem, szåsom schiede wdj thet slaghet på södre sidonne wid Brennekyrkio och the skiermydzler på norre sidon wid Wädela och Duffuenäs, ther af hende at alle suenske hofmän wnte honom mykit gått. I marken war han frimodig, dristig och manne- lig nogh, men iblandt gåt och gladt selskap och lagh, ther war han med höfueilig skiempt och lustigt snack och taall the andre alle öfuerlägen, så at han kune giöre dem alle lu- stige och glade met sig. Ther han och schulle handla och tala om nåkott, som aluarligit och wigtigt war, tå wiste han med sådanne beschiedt och schiel til at före thet fram, at thet hade anseende och man hörde honom gierne.

Hwad nu widere kunde wara till at beröre her om, huru honom i hånd gick och huad han wttrettadde på den tiden, är nocksampt anteknadtt wdj wnge her Steens Crönica; men efter icke i samma Crönica alle omstender så wttrychte ähre, huru han af konung Christiern med the andre suenske fängzlat blef, syntes wara förnödin, at man then handil nåkott wi-

¹⁾ I enlighet härmed är s. 2 r. 6 n.: 13 ändradt till: 12 och s. 3 r. 3: 18 till: 17. Se för öfrigt s. VI not 3.

dere repeterar. Och haffuer sig så thildragid, at när konnung Christiern, som nu war många gånger afslagin, och hans partj förnumo, at the suenske icke allenest wore them gode och widerheftige nogh, wtan och wdj alle wprechtig krigh öfuerlägne, wende the sig thil theras gamble listige prachtiker, som de tilförene ware wane at brucke, til eeder, sötte och gode ordt, ther the inted kunde winde med örlig och krig. Begäradde så konung Christiern, at her Steen schulle komma til honom til orde, sende så in til honom en gamal bisp, benemdt biscop Erick af Viborrigh, med någre andre dansche, them han hade gierna offrat på slachtebäncken, huar han hadde kunatt fremmia sin åstundan at få honom såledis wdj sine händer. War och her Steen endelig tilsinnes at haffue willat draget der wth, men efter thet at dochtor Hemming Gaddh och flere af hans gode män i rådet och så borgemestarna i Stocholm, som hadde den dansche lofuen myket mistenchte, wille thet ingalunda tilstädie, så at sacken ther öfuer nåkot fördrögdes, tå förnam konungh Christiern, at then handil wille icke gå för sig med her Sten sielf. Thj tencthe han på et annat fundt, huru han schulle kunna få någre af hans förnåmpste och bäste män ifrån her Steen och til sig, them han mest bruckadde och troode; lät sig så förnime, at efter her Sten icke ville komme til honom, så wille han koma til her Sten, begärandis för den schuld til gislare för sigh doctor Hemming Gadh, her Göstaf Erickson, Lars Siggeson, Bengt Nielson, Jören Siggeson och Oluff Ryningh, huilke wore alle förmälte och försäkrade i konungens legdebref och wnder store eeder tilsagde, at the måtte frij och säckre koma til konungen och i lika måtto tilbacker heem i sitt behåld igen. Nw syntes thenne menningh fulle haffue thet anseende, at de dansche schulle wara til frid benägne och mened gått. Therföre, efter konungh Christiern hade altid motbör, så at han inted kunde kome sin wägh igen åt Danmarck, war och fåtalien så förtärdt på hans skipsflåte, så han måtte för den schuld settie en hel fänicke knecter i land för hunger schuld wtan wid Elgsnabben, huilket när de såge at de så wore offrade på slachtebänckien och öfuergifne wdj fiendeland til at fångas som en hop får och suin, bude de sig wdj her Stens thieniste til at thiena honom på et helt år wtan al besoldningh, och tilbude sig willia hämpnas och widergjöra, at the så öfuer theras thro thieniste jemmerliga schulle blifua förrådde. Men her Sten och flere hade dem mistenchte, thet schulle wara nåkott andett wnder; gaf dem derföre en frij pas och tärinng igönom landet tilbacka igen til den danscha grensan. Therföre sände her Sten allehände fetalie partzelar till matt och drich til hans schipsflåtte; och efter det friden war her Sten och hela ricket på den tiden annameligh, beuiliadde han, at gislaren måtte draga wt åstad til konung Christiern.

5. S. 6 r. 13 n. är efter: *redeligheet* tillagdt: szåsom den dansche Historicus *Saxo* säger om de dansches natur och eginschap: *Fallere & mentire inter uitia sordesque* ¹⁾ *non ducimus*. Then thid the blifue nu bortförde för fångar, tå sade doctor Hemmingh Gadh til her Giöstaff Erickson och wiste honom sin händaloffue och sade: "Sij, jag hafuer inga håår i handen, men efter denne dagh troo ingen dansk man, medt mindre än tw ser honom först haffue håår i handen".
7. S. 8 r. 14 n. är efter: *gislare* tillagdt: sampt the andre gode herrer mine medbröder, komen til konungen i Danmarck efter hans egin begäran, nocksompt försäckring, eeder och lyfte, gifne segil och bref, at wij schulle vtan någon fahra och förhindring hafue kommidt tilbacka igen til wor herre her Sten.

¹⁾ *sortesque* A.

S. 8 r. 2 n. — s. 9 r. 4. Thet hade dåg föge holpidt, om her Nils Bröms borge- 7. mestere i Lybeck och flere af the förnämpte i rådet hade icke kommet sig ihug, huadt wpsått the hade förnumet konungen i Danmark hade emot dem och alle Vendiske städer, them til at förtryckia, och the nu så mykit mera hade tid til at fulfölge i wärkitt, efter han war blifuen en herre öfuer Suerige med. Therfore wore bäst, thenchte the, at sleppe thenne her Giöstaff Erickson wdj sit fädernisland igen, huem wett huad han kunde få honom til at giöra, ther igönom the kune frije sig och sinne wanner, huarföre forschaffade the honom wdj ett skiph och lätte honom kome öfuer och til Sverige.

S. 10 r. 8 n. — 1 n. Drog så giönom Södermanneland, kom så thil sin suâ- 8. ger her Jachim Brae och sin syster frw Margretta til Therna ¹⁾, förtalde them, huru hans resa war gången och huad han hade hördt, fornmedt och förfarrid och huad som alle suenske män, både adil och oadil, war achtad och tilredt af de danske, bad och råde honom ther til at see sig wäl forre och hålla sig wtaf wägin ifrå konungen i tidh. Sådanne tijdender behaggade her Jachim såre ille; dog sade han: "Jag ähr wdj synderhett förskreffuin wtaf konungen thil cröningen. Om jag än kunde hålla mig ther ifrån, huar blifuer tå min hustrw och barn? Kunde hende, at min hustrws föräldrar eder egin kiere fader och moder och flere wore wanner måtte niuta mig ondt åt. Med eder kan thet nu haffua fast en annan meningh, thj thet är icke många, som kunde wette, huar I kune wara stadde. Så kan thet och icke gå mig wärre än alle the andre suenske herrer, som ther nu alrede församblade ähre". Ther med hulpe the herr Giöstaff efter sin förmöginhet både clede och peninger, huad som han tå behöfde, och lätte honom draga. Skyndadde han sig tå ther ifrå til sin faders gård Räfznäs, hult sig ther lönligen på någon tidh, gaf sig så til gamble Ercekebisp Jacop, som ther tå hade sit wiste wdj Gripsholms closter hos the Carthusianer, som tå kallades Mariæfrid, som hans faders moderbroder her Sten Sture then äldre funderat hade anno 1491; ther sögte han tröst hos honom

S. 11 r. 13 n. — 8 n. I midler thid kom en her Jachim Braes landbo til 9. Gripsholm, som bodde när wnder Therna, huilken honom hade föltt til Stocholm, benempd gubben i Trannewick. Then spurde her Giöstaf Erickson, huru hans fader och suåger samt andre gode wanner måtte. Tå kunde thenne för:de gubben i Trannewick för grått schul icke mykitt tala, wtan tecknade med handen och sade med få ord, at the blefue afhugne 4 dagar efter cröningen, så många adilsmän ther wore samt borgemestare och rådet i Stocholm. Huad sorg och bedröffuelse han ther af bekom, kan huar med sig betenckie. War och icke thenne sorgen honom nog, utan fick och sedan förstå huru

S. 46 r. 3 är efter: *tilhörer tillagdt*: Sådant tal war her Giöstaff Erichson ²⁾ icke så 32. såre obehageligidt til at höra, thi han kunde såsom en skarpsinnig och förståndig herre til at ³⁾ öfuerwäga och betenckia, huad sådant war Sueriges ricke nu mere högeligidt och mykit för nödin, wiste och wäl thet, at her wore och på denne thid inge, som både af skarpsinnighet, snille, lyko och anslag, slecht och börd kune wara honom något lickmechtig at stelle någre flere i walom; hade och allrede så mykenn thieniste giordt rijkett, at hela rijkett hade ingien annan at haffua ögat wppå wdj den måttön wtan honom allene. Likeuel, på thet han icke schulle synnas af någon letfärdighet, heller och wtaff någon obetencht och oför-

¹⁾ thuna A. ²⁾ såsom en wnggh och modigh man tillagdt B. ³⁾ herre wäl B.

thient ähregierighet skulle¹⁾ bliffue förthenckt, wille han på then tiden jngalunda samtyckia ther til; thenckte och fulle som sanningen war, at hade Gud ährnad honom til then ähran, tå kunde jngen förtaga honom. Så wore och fulle flere och störe landzendar til wdj riket, såsom behöfde at bidia och begiera thet samma, och thet som såledis flere än en gång med myklom bönom bleff sögt och begieredt, thet kunde och tå sedan haffua thes större och mere stadighet med sig. I midler tid wore the[r] och fulle wnder mykit annat mera thil at göra, betenckia och öfuerwäga, ther om frambdelis någott vidare berördt blifuer, thet ändå icke war tid eller tilfelle någed til at röra om, thet som och sedann inted blef förgietted wdj then herredagen, som stod i Westerås anno 27. Therföre sade han ther kort neij til

S. 48 r. 14 n. — 4 n. har i B följande förändrade lydelse (i A är P. S. här ordagrant afskrifven): Af hwilka wore thenne the förnämbligeste, gamble frw Sigridh på Lindholm och hännens döthrar frw Kirstin vnge her Steens medh sin datter jungfrw Malin och frw Kirstins halfsyster frw Cecilia her Erich Johanssons medh en sin datter, som jungfrw war; hännens andre datter frw Margareta sahl, Joachim Brahes blef tagen fången på sin gårdh Tärna och fördes till Nyköpingz slätt, men der ifrån nu sändes bårth medh the andre frwer; item frw Brita her Erich Nilssons effterlefwerska, som sedan fick her Christopher Andersson till Hädåker, och många flere qwinor, som alle wthi Köpenhamn blefwe mächta illa håldne medh maat och drick sampt lägre och näpligen finge så mycket hwar dagh the kunde hålla lifwet medh wthan the arbetade sigh til födo. En gång effter konungen hörde talas om jungfrw Malins dägeligheet, fick han lust att see hanne, och då hon hades framb för konungen wthi hans egit maak, föll hon nidh på sin knäa och badh, att konungen wille förbarma sigh öfwer the fattige frwer och jungfrwer, som låge i tornet. Ther swarade konungen intet wppå, wthan sparn hanne omkull med sin foot och swor om Gudz dros och badh taga hanne borth ifrån hans ögon; blef hon så något ther effter dödh wthi tornet. Sådant war hans omännisklige och tyranniske gärning lijkt, att han war ingen rätt bohren konungeson, wthan en fattigh skotteson och en byting, som rychtet länge sedan hades om honom.

59. S. 85 r. 10 — r. 1 n. Men] när konung Giöstaffz folck, som hade legat för Wijsby allan sommaren, som förberördt ähr, såge sig såledis wara bedragne aff the lybbsche och danske, ja, och af sin egin krigzöffuerste, och elliest war wintheren för handen, så at thet icke war legligitt, helftena mindre til fordeels, någon ytterligare bestalning hålla, drogo tilbacker heem och med stoor snöpelighet inted hade wtrettad, blefue så förskingrade kring om Småland och Westergötland så många suenska som ther woro. En part bleffue lagde i borgeläger, och en part drogo på sit egit behåld, huart de wille. Men herr Bern w. M[ehlen] med så många tydske knechter han hade drog til Calmare slott, thett han hade sampt thes län i förläning af konung Giöstaff. När nu konung Giöstaff fih wetta, at krigzfolckit war kommet tilbacka ifrå Gotland, och huar war förskickat på sit håld, förwdrade honom det storligen; dog tyckte honom besynnerligen thet wnder²⁾ wara, att herr Bärn w. Mällen icke war komen thil sig göra någon relation, huru ther handlat war på Gotlandh; skreff förtenskuлд honom till många gånger, at han skulle komma thil sig; men det kunde inted hielpa, thy han wiste well at konung Giöstaff hade förstått, huru troliga han hade handlatt i Gotland på konungens och cronones besta; tenckte

¹⁾ skulle saknas B. ²⁾ thet besynnerligit wnder B.

sig derföre icke schulle bliffue mykitt well fegnader, om han hade kommedt til konung Giöstaff.

Någåt ther efter på sama åhr kom greffue Jahan w. der Høge in i landet, huilken herr Bern w. M. tå fölgde ifrån Calmare til konung Giöstaff, som tå war i Stocholm, gjorde konung Giöstaff en relation om hela handelen, huilket, ändoch hon konung Giöstaff icke synnerligen welbehagade, lickeuel lät sig icke bemärckia, at han therföre wore någed wred på herr Bern w. M., wtan lättandes sig ännw mykitt hålla aff honom och gierna såge, at han måtte wara nåkot nermehre Stocholm, efter konungen hade honom altid behoff och han war en försögd man, och elliest för andre ordsaker schuld, bød therföre sig til, wille giffua honom ett annat slått igen för Calmara, som nermare lågo Stocholm, antingen Steckeborgh eller något annat, som nåhr wore, huilkitt och herr Bern w. M. af et falskt hierta beiackade, seijandes sig ¹⁾ ther med wara wel tilfridz och heller wara något nermara Hans Konglig Mat, än han war så langt ifrån hans Nåd; wille therföre gierna giöra thet byted och öffuerandwarda konung Giöstaff slottid, nåhr han thet begärade. Men doch sade han sig thuiffa, efter the knechter, han hade befalt slottid i förwaring, wore nåkott stiffua, at the i sin ifrånwarelse schulle lefuerera konung Giöstaffz wtskickade slottid; wille för den schuld sielf draga thitt nider sampt med dem, som på konung Giöstaffz wegna slottid schulle annamma, och handla med them, så the med godo schulle thet wpgiffua; hvilket konung Giöstaff icke ogillade.

S. 86 r. 13 n. — s. 88 r. 4, s. 88 r. 17 — s. 89 r. 19. In Februario sende konung 61. Giöstaff sin fodermask Niels Erichson ned til Calmarna thil at taga thet in. Män konung Giöstaff hölt herr Beren w. M. hoss sig. När nu Niels Erichson war komen til Calmare, begerrade han på konung Giöstaffz wegnar slottid och lhänid af them som slottid hade i andtwor[dn]ing. Suarade the, at de thet ej giöra dierffdes, förän herr B., huilken hade warrid theras feltöffuerste, komme sielf titt ned wdj sitt frije wilkor och behåld, at de kunde bliffua säkre om sin besäldning. Då Niels Erichson det förnam, tog han länitt in och schreff konung Giöstaff til, huad suar han hade bekommit. Derföre talade konung Giöstaff herr Bern w. M. fast hardt til, at han sitt slott ändeligen igen haffua wille. Suarade herr B. w. M.: "Nådige herre och konung, nu kommer thet igien, som jag sade E. K. M., förän Niels Erichson drog thitt neder. Jag weet well, huad de knechter ähre för schielmare, som der ähre på slottid, och ähr icke thenna den förste pudz the haffua mig giordt. Men jag schal see til, at jag kan löna dem af en gångh". Sende så konung Giöstaff herr Bern w. M. thitt neder med en adilsman, benemdt Jon Olsson til Assa. Nåhr de thitt kommo, lätt²⁾ Niels Erichson tilrede et gestebud och bød herr Bern w. M. til sig sampt de förnämpste i staden. I midler tid the sätto och wore lustige, sade her Bern w. M. sig willia gå på slottid och handla med knechterna, så att de icke schulle wara något motuillige. Niels Erichson bad honom, at han schulle bliffua hoss sig, så lenge de schulle fölgias åt på slottid. Ther wppå suarade han, at han ändeligen moste någit tilförende handla med dem, förän Niels Erichson schulle fölgia honom vp, suor ther wppå sin eedelige ähra, at han innan en time schulle komma igen, så skulle Niels Erichson gå med honom om morgononn och annama slottid på konung Giöstaffz wegnar til sig. På den eeden och listighed ²⁾ gaff Niels Erichson sig til fridz, lätt honom gå och förwenthe, at han schulle komma igen på försagden tid, wdj huilket han och höltt ord. Men dog kom han

¹⁾ huikitt A. ²⁾ löftet B.

icke så som Niels Erichsonn honom förwentade. Niels Erichson förwenthe honom igen en wen, men han fick annat förnima. Thi när han kom, begynte han helsa med lodh och krutt och andra krigzwärrior och hade så när slagitt honom sampt hans giester och thienare, the såtto och wåre lustige och glade, om hans wärdt med sina drengar icke hade hollit honom aff med schuffuesten, til thes Niels Erichson kom thil sina werrior. När nu dager war, finge de svenske, som i staden wore, förnima, huru thet stod til. Komme så alle Niels Erichson til hielp och dreffue så herr Bern w. M. [med] hugg och slag med sit folch på slottid igen. När nu her Bern w. M. war komen på slottid igen, begynte han handla med knechterna, at the wille räckia honom händerna och icke lenger thiena konung Giöstaff. Thi han kunde wel förmärckia, sade han, at de schulle aldrig någon tid bekomma sin besoldning wtaff konung Giöstaff; lofuade sigh willia gifua dem sin besoldning, som dem tilbacka stod, med det han them tilsade i rettan tidh, huilkett han och beueckte dem thil. Ther efter gjorde han sin jacht rede och drog til Tydzlandt med sin husfrw och besta clenodier, förmodandes sig ther bekomma wndsetning af några thydska furster eller och elliest finna ther någre, som wore af konung Christierns anhang, thi han förnam wäll, at konung Giöstaff wille komma sielff thil Calmare och gieste sig, befalte derföre slottid sitt krigzfolch i hender och fih dem d. S., frw Chirstines son, ¹⁾ til gislare; befalte dem, at de ingen schulle andtwarda slottid wdj sin ifrånwarrelsse, wtan hålla thet honom tilhånda thet lengste de kunde. Han försäkrade dem, at han icke wille wara lenge borto, wtan på en snar tid komma igen med större macht dem thil wndsetningh. Men det slog doch alt fheell för honom. Thy när han kom til Thydzland, war jngen antingen tysk eller dansk, som wille giöra honom någed bistånd i denne saken. Theslikest war och konung Giöstaff så hastig til Calmare, at han icke förbidde her Berns v. M. jgenkommelse. Strax ther efter drog Niels Erichson wp igen til konung Giöstaff och förtalde huru hans resa hade gåett, af huilkett konung Giöstaff bleff såre förthörnadt.

64. S. 91 r. 15—17. Jon Person och många flere hieltar, och efter thet at konungen förnam at the hade giort en skandz inne för muren, som icke stod til at beskiuta, nödgades han til att låta blässe them tilbaka igen, såm . . .

S. 93 r. 17—25 se s. X ff.

97. S. 133 r. 19—27. Ithem alla the godz och gårdar, som giffne wore til kyrkior och closter, schulle arfuingarna haffua frijdt loff at kendes them tilbacker igen; doch så, att thet icke bleff allt för wijdlofftigd förståndigt. Så bleff then thiden föresagt och nembt, huad som i sså mätto war giffuit, sedan konung Carls reffst stod, och äntå först haffua breff och beuijss giffna ²⁾ på ting och stempno at wara rätta arfuinger, wettandes förtalie sin slechz register, at the sandfärdeliga woro af samma blodz stemme. Och med thet samma skickade han några till huar domkyrka ³⁾, så wäl som thil alla andra förnemblika closterkyrkior, thil at bese och annamma i konungens förwaring alla breff på alla godz och gårdar, såsom wåro giffne til kyrkior och closter. Begynte så . . .

99. S. 135 r. 8 n. — 7 n. så lenge han ther war, och sedan han war thädan dragin, gaff han sig wdj et closter, som ligger nåkott lited wtan för staden och heter Oliue closter.

¹⁾ Her Niels Swantessons Fru, Christina som B. ²⁾ giffua A. ³⁾ den kyrkio B.

S. 135 r. 3 n. är efter: *efterlefverska* tillagdt: och tå förlänte han greffuin med thet 99. sama: Viborg slott och Nyslott och Borgo lhän.

S. 136 r. 16 är efter: *sceptredt* tillagdt: Cronan bars inted för konungen wtan stod på 99. althared. R. 15 n. är efter: *Johan Thureson* tillagdt: her Karl Erichson.

S. 138 r. 1 n. är efter: *S. Laurentz Dag* tillagdt: Ther efter, sidan the dansche wore 101. dädan dragna, lätt han försambla rådet, at de schulle sittia en rättergångh emillan konungen och alle frue Ingeborgz arfuingar om några jordegodz, som konungen klagade sig wara hans salige fader med wäld, så och med hug och slagh weldelige afträngt, huilkit frue Ingeborgz arfuinger hade händer emillan, och begärrade, at efter the nu wdj lång tid hade waridt ifrå retta arfuingarnar, måtte nu efter Swerigis lagh wdj räta bördin gå tilbaker igen. Thi alt huad som icke war lagfångit, thet burde återgånga. Begärade förthj, att the wille taga thet ärandet i randsackning, at konungen, som schulle förhielpa alla the andra til lag och rätt, måtte och efter Swerigis lag få niutha sama wilkor, så frampt han hade rätt på staa. Thetta ärandet togz wdj betenckiande och randsackning; hördes både tiltall och gensuar. Och sidan the grannerliga och nocksommeligen hade hafft thet ährendet wdj betenckiande, kunde the inted annat befinna, ähn at the efter Swerigis lag dömde frw Ingeborgz arfuinger samma treding ifrå och konungen tilgiffuen och the så sedan [gofwe] dombreff wpå. Therefore hade herr Ture gerna willat hempt sin harm, men longfiärarnar wåre alla borttrychte wppå the fuglar, som wore wane at flyga högt, och the röde luffuor wore faldna wtaff the biscopz stolerna här i riket. Thi kom herr Ture och hans anhangare icke langt ther med, som han elliest wäl tänckt hade, wtan måtte så lätta bliffuit som giort war.

S. 147 r. 4 n. — 3 n. Sama tid hade the en borgemestare wdj Jenekiöping, 108. om huilken tilförende berördt ähr, then the icke allenaste hade för en höfuidzman, wtan och för theas cantzeler, som het ¹⁾ Niels Arfuidsson, [som] med ²⁾ hade hulpidt och stempladt thenne handel med Jenekiöpingz borgare och småleningar, then och war med till att fånga konungens syster, greffuinan, när hon war komen thil Jenekiöping. Then för:de Niels Arfuidson war en hemelig, listig och treskor ³⁾ man. När han förnam, huad för suar almogin hade giffuit herrarnar, och huru tå theas sack förändrades, tenckte han strax wid sig, huad råd han schulle kunna finna wppå at frija sig seelff, ehuru thett kunde gå om the andre. Thog han alla herrarnes breff til sig, föruarade them wäll och ⁴⁾ thet besta han kunde. Fick så en hop löst pappir och orena maculatoria, bant them alla tilhopa, kastade så them på eelden, ther her Måns Brönteson såg wppå, och sade för herrarne, at huad the hade lättid honom schriffua för breff emot konungh Giöstaff, schulle aldrig komma them wnder ögonen. Ther förlätte the sig wppå, mente thet skulle så wara. Men han hade annat i sinned; thy så snart han kom thil Jenekiöping igen, skreff han konungen lönlige til, huru herr Ture och the andra herrar bade willat förrådt konungen och hade bedragid honom och flere fatige enfaldige men thil at fånga konungens syster; men huad konungen wille benåda honom och giffua honom sit wenschap igen, giffua honom ther breff och secret wpå, tå wille han giffua sig wp till konungen och lätta konungen få alles theas stemplingars breff och sigill hender emillan. Tå lät konungen sig sådant behaga och gaff honom ther säckerhed och breff wppå, och ther med fick alles theas handel hender emillan, och ehuru lönlige och wel the mente at kunda gå then handel igönom, fick tå lickewel konungen grantt

¹⁾ thz A. ²⁾ mäst B. ³⁾ trätzigh B. ⁴⁾ och sig A.

wetta, huad handel ther war på färde. Men the andre borgare ther i staden, besynderlig en som hette Måns Månson, then och war borgemestare, then ther bleff schuttin ihjel wtaff en som konungen så oförment ¹⁾ hade lättid wtgiöra på honom. Så war en wng . . .

113. S. 152 r. 12 n. är efter: *rikkett* tillagdt: och kom så i thett samma ähn et pestilens febris ther offuan wpå, som [man] kallade then engilske smitsott, huilken och war forskreckeligare än then andra, ther med att aldrig så lited wäder kom wppå them, eller och at the finge aldrig så lited soffua, thå bleffue the döda innan 24 thimar.

117. S. 158 r. 2 n. är efter: *Anno etc. 1531* tillagdt: Sedan droge aff Dalerne 90 dalekarrar någett för helig Kors dag på en fredags natt til her Ture Erichssons sättegård, sköfflade then och togo bort med sig alt thet ther wpå war. På Erichzmesson drog. . . .

121. S. 163 r. 16 n. är efter: *män af Ridderschapedt* tillagdt: som war her Lars Siggesson, her Börje Nielsson, her Göstaff Olsson och många flere. R. 12 n. är efter: *hennes moder* tillagdt: hertiginnan och hennes syster fröicken Elisabett.

121. S. 163 r. 2 n. — 1 n. stickiande och bräckande wid slotzbacken strax wid muren neder för dantzesalen. Her Lars Siggesson och herr Börje Nielson the rände skarpt tilhopa, och fölle både wtaff. Wäre ther och många andre paar, som rände tilhopa wthj stäcktigh med cröniken ²⁾. I sönderhed war ehn, som hett lille Per Suensche; then rände med en tysk, som hette Skack w. Andfäldt, som följde hertiginnan in, och stack samma Peder honom två resor ledig wtaff; tredie reson wille han inted mera försöckian, efter Skack förnam, han hade funet sin mestere. I sama högtijd bestelte konungh Giöstaff thett så, att her Börje Nielsson bleff fäst wid konung Giöstaffz systerdötter jomfrw Birgitta Joachimsdötter wdj greffue Johans von Höen och hennes egens frw moders greffuinenes frw Margretthes närwaro. Och her Giöstaff Olsson fäste jomfrw Britta Erichzdötter thisdagen på dantze salen.

125. S. 168 r. 18 — 25. skeedde att han sich leijgde, men huru hon bleff honom hållen, thet fick han wäll förnima, tå hann kom thil Danmarck. Män the suensche, som war Giöstaff Throlle, biskop Måns och flere aff the fångar, gaff konung Frederich strax lösse, att the måtte vara och fara, huart them syntes. Men konung Christiern han bleff strax infördt på Synnersborg i Lanteholsten, ther han war alltt in till döda daga wthj ett hårtt fängelse. Såledis steltis nu omsider wtaff med allom konung Christierns wälde ³⁾.

¹⁾ oförmerckt B. ²⁾ wthj — — cröniken saknas B.

³⁾ Bland varianter må ytterligare de till följande ställen i Klemmings text hörande anföras: s. 2 r. 9 n. *Ålandh* B, i st. f. *Finland*; s. 6 r. 5 n. tillagdt: *för wtan så många spodsk och förachteligit tall, hoott och trugh, som han der höre moste dagligen*; s. 9 r. 13 *grundet* i st. f. *gridet*; s. 10 r. 13 *flep-* (*flep* B) i st. f. *wepot*; s. 13 r. 11 *beröian* i st. f. *beröran*; s. 14 r. 15 n. *giffuit sig wtaff wägin* i st. f. *gift sigh*; s. 15 r. 9 n. *kyrckiofrid* i st. f. *closterfred*; s. 15 r. 1 n. *fultagne yæhammars slengier* i st. f. *fultaga yæhammars dynter*; s. 19 r. 9 n. *drog* i st. f. *slog*; s. 20 r. 13 *1300* i st. f. *130*; s. 22 r. 1 n. *strengiare ecd*; s. 23 r. 15 n. *liurånglar eller liurånglestenger* B (i A står genom fel-läsn. *liutenglar* etc.) i st. f. *liurånglar eller liurångerstenger*; s. 23 r. 6 n. *vepnadt* i st. f. *wänkt*; s. 24 r. 5 *Nårbo* i st. f. *Norbo*; s. 24 r. 2 n. *Jören* i st. f. *Jöns*; s. 25 r. 7 *gamble Christiars Historia* A i st. f. *gamble her Steens Crönicha*; s. 26 r. 1 *300* i st. f. *3000*; s. 26 r. 15 *på konungsgården i Ströö* i *Kiöping sochn*; s. 26 r. 14 n. *Hindrick Finne* i st. f. *Henrick van Melen*; s. 27 r. 2 *slättz-*

marcken A i st. f. *Slottzsmäcken*; s. 27 r. 16 n. *wlfear* i st. f. *leion*; s. 28 r. 11 *Olson* (*Oluffsson* B) i st. f. *Erickson*; s. 36 r. 3 300 A i st. f. 3000; s. 37 r. 15 *Liundasundz* (s. 55 r. 5 *Lundasunda*) A i st. f. *Lindasunda*; s. 39 r. 13 *Olson* (*Oluffsson* B) i st. f. *Erickson*; s. 41 r. 12 n. *Hågundh* A, *Hagundh* B i st. f. *Haund*; s. 47 r. 14 *östan om* i st. f. *Östan åen*; s. 48 r. 18 *annan* i st. f. *tolffte*; s. 48 r. 19 200 eller 100 A, 100 eller 20 B; s. 54 r. 5 *nordan om* i st. f. *nordan åne i*; s. 54 r. 1 n. *wtan för Giestrickelandh wid Weggia* A, *wtan medh Ålandz sijdan* B i st. f. *vtanför Öregrund widh Wiggan*; s. 55 r. 19 *Komicker* i st. f. *Komiken*; s. 57 r. 13 tillagdt: *huar han icke hade bekomit wndsetning af the fremmande och nest omligggiande nationer igönom thet meddel, som förberördt är . . .*; s. 68 r. 1 *Thessförwtan* i st. f. *Tess förinnan*; s. 69 r. 4 tillagdt: *huilken war en from och spackfärdig herre, crönandes A* (i st. f. *kohrandes*); s. 73 r. 8 tillagdt: *huilkett och fulle flere kunde besinna*; s. 73 r. 9 tillagdt: *män tå war thet på theres thid ingen annor råd på färde*; s. 82 r. 4 n. *sistone* i st. f. *sidlyfftone*; s. 90 r. 18 *giestebudet* i st. f. *quastebadet*; s. 98 r. 13 n. *deras suermande konung Johan wan Leyde*; s. 104 r. 13 tillagdt: *her Sten Sturis förstföde son på sit 13 åhr*; s. 106 r. 10 n. 200 i st. f. 300; s. 107 r. 13 n. *wndsetning A* i st. f. *vtresning*; s. 111 r. 8 n. *Wolff Sigeler*; s. 112 r. 11 n. *löffueri* (*slöserij* B) och *tidkortning* i st. f. *larffuery* och *tijkörtning*; s. 117 r. 1 n. *wallmålit* i st. f. *wanmalet*; s. 118 r. 12 n. *behagelig* — — *Bullenäss* i st. f. *beleglig* — — *Delsbo*; s. 121 r. 6 n. *Julij* i st. f. *Junii*; s. 125 r. 7 n. *tredubbell* i st. f. *tiyedubbelt*; s. 128 r. 13 och med thett samma brusto honom tårrar wdj ögonon, och steg ther med hastigt sin koos til slåttid i st. f. *Emoot enden* — — — — *Slottedt*; s. 134 r. 7 *starck borgen* i st. f. *fast boren*; s. 134 r. 4 n. — 3 n. *Ther war biscop Brask til, efter han war tresk och beslagin man, wiste themelige wel til at wmgå wdj hoffzsacker och bödh . . .*; s. 135 r. 4 *han* i st. f. *then reffuen*; s. 135 r. 5 och *flux widh ööll* uteslutet; s. 142 r. 10 n. *warm stugo* i st. f. *warustugu*; s. 143 r. 13 tillagdt: *till Lonnburg* (*Lawenburgh* B) i *Saxen*; s. 151 r. 12 n. tillagdt: *som Niels Arfuidson hade öffuerandwardat konungen A*; s. 160 r. 2 *fridzbrått A* i st. f. *fröös bort*; s. 161 r. 15 *sochn* i st. f. *skoeken*; s. 163 r. 10 *M. Johannem* i st. f. *Konster Jens*; s. 163 r. 15 n. *wellig* i st. f. *willia*; s. 163 r. 13 n. tillagdt: *Catharina, hertigens af Saxens daatther*; s. 164 r. 3 *en stor hop wäldige örligsskeph nemblige thil 15 A* i st. f. *en swår hoop skip*.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Om "Salig och Höglofflig Konungh Giöstaffz Historia" af Per Brahe den äldre . . .	I—XII.
Per Brahes krönika för åren 1532—1541	1—27.
Noter	28—31.
Per Brahes krönika för åren 1542—1560	33—68.
Noter	69—75.
Om källorna till "Salig och Höglofflig Konungh Giöstaffz Historia" af Per Brahe	76—82.
Bilaga	83—91.

Rättelser.

Sid.	II r.	10 o. 12: grefve	<i>läs:</i> herr
»	VII »	2 <i>bör lyda:</i> bortsedt från några få tillägg i de öfriga afskrifternas text	
»	XII »	10: 1541	<i>läs:</i> 1542
»	11 »	7: trättor	» Trättov
»	12 »	9 n.: Ribe	» Rige
»	13 »	4: Lagholm	» Lagholm,
»	15 »	20: aff,	» aff
»	16 »	11 n.: lågo	» lågo
»	20 »	18: Luneborgh,	» Luneborgh
»	21 »	19: prob,	» prob
»	» »	6 n.: samma	» sanna
»	43 »	11: tå the förnume	» förnam
»	51 »	14: sigh	» sigh,
»	» »	» : armen,	» armen
»	53 »	11: thil någon god	» thil någon god,
»	» »	7 n.: thill,	» thill;
»	62 »	11: Hywykylä	» Hywykylä,

